

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - YLEMPI AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
LUONNONVARA- JA YMPÄRISTÖALA

TYÖHÖNVALMENNUSTA MAASEUDUN MALLIIN

Palvelumuotoilulla kohdennettua työhönvalmennusta
maaseudun työttömille nuorille

TEKIJÄ:

Reetta Tupasela

Koulutusala Luonnonvara- ja ympäristöala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Reetta Tupasela	
Työn nimi Työhönvalmennusta maaseudun malliin. Palvelumuotoilulla kohdennettua työhönvalmennusta maaseudun työttömille nuorille	
Päiväys	16.11.2018
Sivumäärä/Liitteet	56
Ohjaaja(t) Seppo Mönkkönen, Heli Wahlroos	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Ampun 4H-yhdistys ry, Tieni työhön -hanke	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Nuorisotyöttömyys on koko maan mittakaavassa merkittävä ongelma. Tilanteeseen pyritään vaikuttamaan aktiivisella työllisyyspolitiikalla, kuten vuonna 2015 voimaan astuneella nuorisotakuulla ja vuoden 2018 alussa käyttöön otetulla aktiivimallilla. Samalla työllisyyspalvelut kuitenkin ajautuvat yhä enenevässä määrin kaupunkeihin ja verkon varaan. Maaseudulla palvelut harvenevat ja välimatkat muodostuvat pitkiksi. Pitkien välimatkojen lisäksi myös muut ominaispiirteet leimaavat maaseudun työmarkkinoita. Tästä syystä maaseudun nuoret ovat eriarvoisessa asemassa työmarkkinoilla.</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda maaseudun työttömien nuorten tarpeeseen vastaava työhönvalmennuksen toimintamalli. Kehittämismenetelmänä oli palvelumuotoilu. Kehittämistehtävän osatavoitteena oli kartoittaa alueen olemassa olevat työllisyyspalvelut ja nuorten omat näkemykset työttömyyden syistä ja tukipalveluiden tarpeesta. Kehittämistehtävä toteutettiin Ampun 4H-yhdistyksen toiminta-alueen maaseutualueille Orimattilassa, Myrskylässä, Lapinjärvellä ja Pukkilassa. Opinnäytetyön tilaaja Ampun 4H-yhdistys ry on halunnut luoda tukipalveluita sinne, missä niitä vähiten on eli maaseutualueille. Opinnäytetyö on osa Ampun 4H-yhdistyksen hallinnoimaa ESR-rahoitteista Tieni Työhön -hanketta</p> <p>Nuorten omat toiveet alueen välityömarkkinoiden kehittämisestä saatiin kuuluviin teemahaastattelulla. Viisi haastatteluun osallistunutta jatkoi haastattelusta työhönvalmennusmallin pilotointiin ja he ovat kertoneet omat tarinansa työhönvalmennuksen toteutuksesta tässä opinnäytetyössä. Työn teoriaosuudessa tehdään pieni katsaus maaseudun työmarkkinaympäristöön ja Suomen työllisyyspolitiikkaan sekä nuorisotyöttömyyteen, tutkimusmenetelmien teoriaa unohtamatta.</p> <p>Opinnäytetyön tuloksista voidaan todeta, että maaseudulla työllistymisen tukipalveluiden tarve on ilmeinen. Nuorten luokse rantautuva ja nuorten henkilökohtaiset tarpeet huomioiva työhönvalmennus on sekä nuorten toiveiden mukaista, että pystyy merkittävästi edesauttamaan työllistymistä. Positiivinen työhönvalmennuksen toimintakeilu kannustaa työn tilaajaa jatkamaan työtä maaseudun nuorten työllistymisen edistämiseksi. Luotu työhönvalmennuksen toimintamalli jää elämään työn toimeksiantajan toimintoihin. Tulevaisuudessa hankerahoituksia haetaan kohdennetusti maaseudun työllisyyden parantamiseksi. Opinnäytetyössä huomattiin, että maaseudulla tukipalveluita eivät kaipaa ainoastaan työttömät nuoret, vaan myös maaseudun työnantajat. Tuo on seuraava haaste, johon toimeksiantaja tarttuu ja joka kannattaisi huomioida kattavammin työllisyyspolitiikan kentällä.</p>	
Avainsanat työhönvalmennus, palvelumuotoilu, nuorisotyöttömyys, välityömarkkinat, työmarkkinat, maaseutu	

Field of Study Natural Resources and the Environment			
Degree Programme Degree Program in Agriculture and Rural Development			
Author(s) Reetta Tupasela			
Title of Thesis Job coaching in rural areas. Job coaching service design for youth unemployment in rural areas.			
Date	31.10.2018	Pages/Appendices	56
Supervisor(s) Seppo Mönkkönen, Heli Wahlroos			
Client Organisation /Partners Ampun 4H-yhdistys, My road to work -project			
<p>Abstract</p> <p>Youth unemployment is a real problem in the whole country. This is influenced by an active employment policy for example using a youth guarantee or an active model. At the same time employment services retreat to cities and the internet. In rural areas services are decreasing and distances are long. In addition to long distances, the rural labour market has other specific features. For this reason, rural young people are in a bad position in the labour market.</p> <p>The aim of the thesis was to create job coaching operating model for youth unemployment in rural areas. The development method was service design. The aim of the thesis was also to chart the employment services in the operating area, to explore the young people ´s own thoughts about the causes of unemployment and the need for employment services. The work was carried out in Orimattila, Lapinjärvi, Myrskylä and Pukkila. The client of the thesis, Ampun 4H -association, has wanted to create support services where the least of them is – in rural areas. The thesis was a part of the My road to work -project, funded by European Social Fund.</p> <p>By theme interviews, young people's own wishes for the development of the intermediate labor market area were covered. Five interviewed young people continued and participated in the job-coaching pilot. They have told their own stories about the implementation of job coaching in this thesis. The theoretical part of the thesis deals with rural labor markets, Finnish employment policy, youth unemployment and the theory of research methodology.</p> <p>The results of the thesis show that the rural area has a clear need for employment support services. A personal and close service responds to the needs of the young and helps in the employment. Positive experience in job coaching encourages the client to continue the work to promote the employment of young people in rural areas. The client will use the created operating model. In the future, project funding will be targeted specifically to improve rural employment. This thesis shows that also employers need support services in the countryside. That is the challenge that the client intends to take next and which should be looked at more broadly from the employment policy point of view of.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Job coaching, service design, youth unemployment, labour market, rural area, intermediate labour market</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TYÖLLISYYSPOLITIIKKA JA NUORISOTYÖTTÖMYYS SUOMESSA	8
3	MAASEUDUN TYÖMARKKINAT	11
4	TYÖHÖNVALMENNUS.....	12
5	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTOITUS.....	14
5.1	Kehittämistehtävän tavoite	14
5.2	Kehittämismenetelmänä palvelumuotoilu	15
5.3	Eettisyys.....	17
6	ASIAKASYMMÄRRYKSEN LISÄÄMINEN ELI TAUSTATUTKIMUS.....	18
6.1	Paikalliset työllisyyspalvelut	18
6.2	Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu	19
6.3	Haastateltavien taustatiedot	20
6.4	Tulosten analysointi	24
6.4.1	Työttömyyden ensisijaiset syyt nuorten itsensä mielestä.....	25
6.4.2	Nuorten ajatuksia olemassa olevista tukipalveluista	27
6.4.3	Työllistymisen tukipalveluiden saatavuus ja tarve	27
6.4.4	Toiveita työllistymisen tukipalveluista	28
6.5	Yhteenveto haastattelun tuloksista ja tulosten luotettavuus	29
7	TYÖHÖNVALMENNUKSEN MUOTOILUN VIISI KOKEMUSTA	31
7.1	Case A: pitkät välimatkat ongelmana.....	32
7.1.1	Työhönvalmennus A.....	32
7.1.2	Yhteenveto ja pohdinta A:n työhönvalmennuksesta.....	34
7.2	Case B: tukea myös työnantajalle	35
7.2.1	Työhönvalmennus B.....	35
7.2.2	Yhteenveto ja pohdinta B:n työhönvalmennuksesta.....	39
7.3	Case C: Itse itsensä työllistäjänä.....	39
7.3.1	Työhönvalmennus C.....	40
7.3.2	Yhteenveto ja pohdinta C:n työhönvalmennuksesta.....	42
7.4	Case D: Kun motivaatio ei riitä.....	42
7.4.1	Työhönvalmennus D.....	43
7.4.2	Yhteenveto ja pohdinta D:n työhönvalmennuksesta	45

7.5	Case E: Korkeasti koulutettuna työtä etsimässä	45
7.5.1	Työhönvalmennus E	45
7.5.2	Yhteenveto ja pohdinta E:n työhönvalmennuksesta	46
8	KOKEMUSPOHJAINEN OPPI KEHITTÄMISTEHTÄVÄSTÄ.....	48
9	LOPUKSI.....	53
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	55

1 JOHDANTO

Nuorisotyöttömyys on jatkuvasti valtakunnan medioissa pinnalla oleva aihe. Tuskin on päivääkään, ettei jossain mediassa olisi esillä työttömyys, työvoimapolitiikka tai nuorten syrjäytyminen. Eritoten nuorten työttömyys on iso ongelma, sillä tutkimusten mukaan nuorena koetulla työttömyydellä on kauaskantoiset vaikutukset. Nuoret jäävät vaille arvokasta työkokemusta ja kontakteja, jotka edesauttavat työllistymistä myöhemmin tyouralla. Pitkittyessään työttömyys myös rapauttaa olemassa olevaa osaamista. (Hämäläinen ja Tuomala 2013.)

Maaseudun nuoret ovat työmarkkinoilla erityisen heikossa asemassa, koska julkiset palvelut harvoin yltävät syrjäkylille saakka. Maaseudulta julkiset kulkuyhteydet ovat usein huonot, joten palvelujen tavoittaminen hankaloituu entisestään. Pitkittyessään työttömyys voi aiheuttaa yhteiskunnasta syrjäytymisen. Nuorten syrjäytyneiden määrässä kaupunki ja maaseutualueiden välillä ei ole eroa, mutta syrjäkylillä viranomaiset eivät ole puuttumassa tilanteeseen kuten kaupungeissa (Ojala 2016).

Aktiivisella maaseutupolitiikalla ja maaseudun kehittämissohjelmien avulla tuetaan maaseudun elinvoimaisuutta ja uusien yritysten syntymistä. Vaikka perinteisten maaseutuelinkeinojen parissa yritystoiminta yritysten määrässä mitattuna laskee, tilakokojen noustessa ulkopuolisen työvoiman tarve jopa kasvaa. Lisäksi maaseutualueille rantautuu yritystoimia maaseutuelinkeinojen ulkopuolelta. Maaseudulla tiedetään olevan paljon työtä tarjolla, kuten marjojen keräystä, lomitusta, koneurakointia tai metsätaloustyötä. Työvoimantarve on niin suuri, että työn tekijöiksi tarvitaan työvoimaa ulkomailta.

Suomessa toteutetaan aktiivista työvoimapolitiikkaa, mistä melko tuoreina esimerkkeinä ovat vuonna 2015 voimaan tullut nuorisotakuu sekä vuoden 2018 alussa voimaan tullut aktiivimalli. Samalla kuitenkin TE-palvelut vetäytyvät yhä tiukemmin suuriin kaupunkeihin ja tietotekniikan varaan. Henkilökohtaiset kohtaamiset ja ohjaus jäävät yhä enemmän pois työllistymistä edesauttavista toimenpiteistä, koska resursseja ei ole. (Suorsa ja Ryyänen 2015.) Valtakunnallisia TE-palveluita paikkaamaan syntyy jatkuvasti uusia toimintamuotoja ja rahoituskanavia, mutta niissäkin painopiste on kasvukeskuksissa ja kuntien keskusta-alueilla.

Tämän kehittämistehtävän pääasiallisena tavoitteena on palvelumuotoilun keinoin kehittää työhönvalmennuksen toimintamallia maaseudun työttömien nuorten tarpeeseen. Palvelumuotoilulla tarkoitetaan nimensä mukaan palvelujen muokkaamista ja kehittämistä. Työhönvalmennuksen ideologian mukaan tukea ei tarjota ainoastaan työttömille vaan heihin sidoksissa oleville työnantajille. Päätaavoitteeseen päästäkseen on kuitenkin ensin löydettävä syyt maaseudun nuorten työttömyyteen, karotittava alueen työmarkkinatilanne ja työllistymistä edistävien palveluiden tarjonta sekä ennen kaikkea selvitettävä kohderyhmän todelliset tarpeet.

Työn tilaajana toimii Ampun 4H-yhdistys ry. Yhdistyksen toimialueeseen kuuluu neljä kuntaa Päijät-Hämeen ja Uudenmaan rajalla. Toiminta-alue muodostuu Uudeltamaalta Pukkilan, Lapinjärven sekä Myrskylän kunnista ja Päijät-Hämeen puolelta Orimattilan kaupungista. Toiminta-alue on laaja, ja

Orimattilan keskustan tuntumaa lukuun ottamatta maaseutumaista. Ampun 4H-yhdistys on alueella tunnettu ja merkittävä nuorisotoimija. Nuorten työelämäkasvatus ja nuorten työllistäminen ovat yksi yhdistyksen tärkeimmistä painopisteistä. Hankerahoituksen turvin nuorten työelämäkasvatusta on voitu yhdistyksessä laajentaa ja edelleen kehittää. Tämä kehittämistehtävä on osa Ampun 4H-yhdistyksen hallinnoimaa ESR-rahoitteista Tieni työhön - hanketta.

2 TYÖLLISYYSPOLITIikka JA NUORISOTYÖTTÖMYYS SUOMESSA

Suomen aktiivinen työllisyyspolitiikka pyrkii lakien ja asetusten muutoksilla tukemaan työllisyysasteen nousua. Työllisyyspolitiikka on kaikille sama huolimatta työttömän asuinpaikasta, vaikka olosuhteet ja palvelurakenne maaseutu- ja kaupunkialueiden välillä ovat merkittävästi erilaiset. Aktiivisesta työllisyyspolitiikasta osoituksena ovat viimeisimpänä vuoden 2018 alussa voimaan astunut aktiivimalli ja ammatillisen koulutuksen reformi, joka tarjoaa yhä joustavimmat mahdollisuudet kouluttautumiseen. Aktiivimallin mukaisesti työttömän on osoitettava aktiivisuutensa kolmen kuukauden tarkastelujaksolla, joko osallistumalla työllistämistä edistävään palveluun tai työllistymällä yritystoiminnassa tai ansiotyössä. Mikäli aktiivisuusedellytys ei toteudu, vähennetään työttömän työttömyysturvaa seuraavan kolmenkuukauden ajaksi. (TE-palvelut 2018.) Aktiivimalli on yksi esimerkki siitä, kuinka työllisyyspolitiikalla pyritään työllisyysasteen nostoon sanktioita antamalla.

Uusille työttömille toimisi rangaistuksia paremmin tuki ja palkitseminen. Toimintamallilla, jossa työllistyjän henkilökohtaiset tarpeet huomioitaisiin, voisi olla rangaistuksia suurempi merkitys. Erilaisten rahoitusten turvin työttömille järjestetään monipuolisia tukitoimia. Yleisimpiä tukitoimia ovat työkokeilut työpaikoilla, kuntouttava työtoiminta, palkkatuki, työpajat, työhönvalmennukset sekä joustavat opintopolut. Edellä mainittuja palkkatyön ja työttömyyden välisiä toimia kutsutaan välityömarkkinoiksi. Tanskassa nämä välityömarkkinoiden toimet on otettu tehokäyttöön. Tanskalaisessa mallissa työttömille luodaan henkilökohtaiset ja laajat aktivointipolut. Lisäksi siellä pyritään vaikuttamaan työllistymiseen joustavilla työmarkkinoilla. Työttömyysaste onkin Tanskassa selvästi Suomea matalammalla tasolla. (Karvala 2018.)

Mediassakin ihannoidussa tanskalaisessa mallissa rangaistuksen antaminen on Suomea rajumpaa ja työttömiin kohdistuvia vaatimuksia on enemmän. Tanskassa jokaiselta kansalaiselta edellytetään yhteiskunnallista osallistumista perustoimeentulotuen saamiseksi (Karvala 2018). Suomessa jokaisen kansalaisen perustoimeentulo on turvattu riippumatta hänen aktiivisuudestaan. Ketään ei jätetä tyhjän päälle. Jokaisen työttömän toimeentulo turvataan henkilön työhistoriasta riippuen peruspäivärahalla tai työmarkkinatuella ja viimekädessä toimeentulotuella. Työttömyysetuuksia voidaan mahdollisesti täydentää asumistuella. Ainoastaan mikäli työtön kieltäytyy hänelle tarjotusta työstä tai työvoimapolitiittisesta koulutuksesta, on seurauksena karenssi, eli työttömyysetuuden menetys määräajaksi.

Jokaiselle kansalaiselle kuuluva työttömyysturva on vastoin tarkoitustaan yksi merkittävä syy työttömyyteen, koska se mahdollistaa kannustinloukkujen syntymisen. Kannustinloukulla tarkoitetaan tilannetta, jossa työttömän saama työttömyysturva nousee niin korkeaksi, että työssäkäynti ei tuo taloudellista lisäarvoa. Korkea ansiosidonnaisen päivärahalla määrä nostaa kannustinloukun riskiä. Eritoten maaseudulla, jossa matkat työpaikkoihin voivat kasvaa pitkiksi ja sitä myöden työssä käymisen kulut suuriksi, työttömän nettotulot nousevat ansiosidonnaisella päivärahalla suuremmiksi kuin nettotulot työssä käydessä. Työllisyyspolitiikan ja sosiaalipolitiikan keinoin kannustinloukkuja on pyritty purkamaan. Viimeisimpänä uudistuksena 300 euron suojaosuus, jonka saa tienata menettä-mättä oikeuttaan työttömyysetuuksiin (Kela 2018).

Nuorisotyöttömyys on erityisen pinnalla. Tuskin päivääkään, ettei jossain mediassa olisi esillä työttömyys, työvoimapolitiikka tai nuorten syrjäytyminen. Tutkimusten mukaan nuorena koetulla työttömyydellä on kauaskantoiset vaikutukset. Nuoret jäävät vaille arvokasta työkokemusta ja kontakteja, jotka edesauttavat edelleen työllistymistä. Pitkittyessään työttömyys myös rapauttaa olemassa olevaa osaamista. (Hämäläinen ja Tuomala 2013.)

Vaikka yleinen työttömyysaste on Suomessa pudonnut EU:n keskiarvon tuntumaan, on maamme nuorisotyöttömyys selvästi keskitason yläpuolella. Taulukossa 1 on EU:n nuorisotyöttömyyden tilasto 15-24 vuotiainden osalta. Tilastoinnissa on toki haasteensa, sillä kansainvälistä yhteneväistä nuorisotyöttömyyden määritelmää ei ole. Esimerkiksi Suomessa opiskelijat lasketaan työttömiksi. Saksassa, jossa nuorisotyöttömyys on hyvin vähäistä, opiskelijoita ei lasketa työttömiksi, sillä opintojärjestelmä on pitkälle oppisopimus pohjainen. Lisäksi työttömyyden tilastoinnin haasteellisuutta lisäävät nuorten nopeat siirtymiset koulutuksen ja työelämän välillä sekä työpaikasta toiseen. (STT 2017.)

TAULUKKO 1 Nuorisotyöttömyyden tilasto (Eurostat 2018)

Youth unemployment figures, 2007-2017 (%)

	Youth unemployment rate				Youth unemployment ratio			
	2007	2015	2016	2017	2007	2015	2016	2017
EU-28	15.8	20.3	18.7	16.8	6.9	8.4	7.8	7.0
Euro area	15.6	22.3	20.9	18.8	6.7	8.8	8.3	7.4
Belgium	18.8	22.1	20.1	19.3	6.4	6.6	5.7	5.4
Bulgaria	14.1	21.6	17.2	12.9	4.2	5.6	4.1	3.4
Czech Republic	10.7	12.6	10.5	7.9	3.4	4.1	3.4	2.5
Denmark	7.5	10.8	12.0	11.0	5.3	6.7	7.9	7.0
Germany	11.8	7.2	7.1	6.8	6.1	3.5	3.5	3.4
Estonia	10.1	13.1	13.4	12.1	3.8	5.5	5.8	5.6
Ireland	9.3	20.5	17.0	14.5	6.4	9.6	8.5	6.7
Greece	22.7	49.8	47.3	43.6	7.0	12.9	11.7	10.9
Spain	18.1	48.3	44.4	38.6	8.7	16.8	14.7	12.9
France	19.5	24.7	24.6	22.3	7.2	9.0	9.0	8.0
Croatia	25.4	42.3	31.8	27.0	9.2	14.0	11.6	9.8
Italy	20.4	40.3	37.8	34.7	6.3	10.6	10.0	9.1
Cyprus	10.2	32.8	29.1	24.7	4.2	12.4	10.8	9.0
Latvia	10.6	16.3	17.3	17.0	4.5	6.7	6.9	6.8
Lithuania	8.4	16.3	14.5	13.3	2.3	5.5	5.1	4.6
Luxembourg	15.6	16.6	19.1	15.3	4.0	6.1	5.8	4.7
Hungary	18.1	17.3	12.9	10.7	4.6	5.4	4.2	3.5
Malta	13.5	11.8	11.0	10.4	7.3	6.1	5.7	5.5
Netherlands	9.4	11.3	10.8	8.9	4.3	7.7	7.4	6.1
Austria	9.4	10.6	11.2	9.8	5.6	6.1	6.5	5.5
Poland	21.6	20.8	17.7	14.8	7.1	6.8	6.1	5.2
Portugal	21.4	32.0	28.2	23.8	8.6	10.7	9.3	8.1
Romania	19.3	21.7	20.6	18.3	6.1	6.8	5.8	5.5
Slovenia	10.1	16.3	15.2	11.2	4.2	5.8	5.1	4.4
Slovakia	20.6	26.5	22.2	18.9	7.1	8.4	7.2	6.3
Finland	16.5	22.4	20.1	20.1	8.8	11.7	10.5	10.7
Sweden	19.2	20.4	18.9	17.8	10.1	11.2	10.4	9.8
United Kingdom	14.3	14.6	13.0	12.1	8.8	8.6	7.6	7.0
Iceland	7.1	8.8	6.5	8.2	5.6	7.1	5.4	6.5
Norway	7.3	10.5	11.3	10.7	4.4	5.5	6.1	5.6
Switzerland	:	:	:	:	:	:	:	:
Turkey	17.2	18.6	19.6	20.7	6.3	7.7	8.2	8.9
United States	10.5	11.6	10.4	9.2	:	:	:	:
Japan	7.7	5.5	5.1	4.7	:	:	:	:

: data not available

* The quarterly youth unemployment rate is seasonally adjusted.

Source: Eurostat (une_rt_a)

Suomessa nuorten työllisyyden parantamiseksi vuonna 2015 voimaan astui nuorisotakuu. Nuorisotakuun tavoitteena on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle tai alle 30-vuotiaalle vasta valmistuneelle nuorelle työ- tai opiskelupaikka kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi ilmoittautumisesta. (TE-palvelut). Alle 25-vuotiailla ammattikoulutusta vailla olevalla nuorella on velvollisuus hakea kouluun eli pakkohaku. Käytännössä nuorisotakuu ei kuitenkaan toteudu: sen kertovat tilastot nuorisotyöttömyydestä. Nuorisotakuun myötä nuorten työllistymisen tukemiseen on kuitenkin käytössä enemmän resursseja.

Tanskassa myös nuorten työttömyysaste on matalampi. Jo aiemmin mainitussa tanskalaisessa mallissa suhtautuminen alle 30-vuotiaisiin on vielä tiukempi kuin Suomessa. Mikäli nuori ei löydä työtä, hänet määrätään työharjoitteluun tai koulutukseen. Nuoren on vastaanotettava mitä tahansa työtä, kun työttömyys on kestänyt yli kuukauden. Tämä koskee myös lyhytaikaisia töitä. (Karvala 2018.)

Myös EU:n tasolla on havahduttu nuorisotyöttömyyden ongelmaan ja Euroopan unionin virallisiin tavoitteisiin on kirjattu, että kaikille nuorille tulisi tarjota yhä paremmat ja yhtäläisemmät mahdollisuudet niin koulussa kuin työmarkkinoilla (Euroopan komissio 2018). EU:n linjausten myötä Euroopan sosiaalirahaston tuella apua saadaan mm. hankkeiden kautta kohdennettua juuri sinne missä sitä tarvitaan, esimerkkinä tämän kehittämistehtävän taustalla oleva Tieni työhön- välityömarkkinoiden kehittämishanke.

Tilastojen valossa nuori työtön on alle 25-vuotias. Nuorisotakuun piiriin kuuluvat kaikki alle 25-vuotiaat ja vastavalmistuneet alle 30-vuotiaat. Sen sijaan tämän opinnäytetyön tarkastelun alla ovat kaikki tutkimusalueen alle 30-vuotiaat työttömät huolimatta nuoren koulutustaustasta. Kunnallinen etsivä nuorisotyö palvelee niin ikään kaikkia alle 30-vuotiaita.

3 MAASEUDUN TYÖMARKKINAT

Maaseudulla sijaitsee noin kolmannes koko maan työpaikoista. Maaseudun työmarkkinoita leimaa kuitenkin omat erityispiirteensä. Välimatkat vilkkaammille työmarkkina-alueille voivat muodostua pitkiä ja julkiset kulkuyhteydet ovat usein huonot. Maaseudun työpaikat ovat usein yrittäjävetoisia. Kuntasektori on myös erityisen tärkeä työllistäjä maaseudulla, kuten myös teollisuus. Matkailua povataan kasvualaksi ja sen myötä tulevaisuuden työllistäjäksi. Maaseudulla on selvästi kaupunkeja vähemmän sellaisia toimialoja, joilla työvoiman kysyntä voi kasvaa nopeasti. Tästä syystä työllisyyden kasvu on hidasta. Maaseudun työpaikkojen vähetessä, vähenee myös väestöön sidottujen toimialojen työpaikat. (Huovari ja Volk 2004.)

Maaseudun työmarkkinoiden ominaispiirteisiin kuuluu kausittaisuus. Kasvukaudella maaseudun työvoiman tarve on talvikautta selvästi suurempi. Sesonkien aikaan riittävää työvoimaa ei kotimaasta löydy. Suomalaisia on yhä vaikeampi saada maaseudulle raskaisiin töihin ja tämän vuoksi työntekijä pulaa paikkaamaan saapuu työntekijöitä ulkomailta, etenkin Virosta. (Mainio 2014.) Monilla maaseudun yrityksillä työvoiman saamisen vaikeus hankaloittaa jo yrityksen kasvua. Maaseudulla siis tiedetään olevan työvoiman tarvetta. Maaseudun työvoimapulaan avuksi ja maaseudun työttömien tueksi MTK avasi Töitä Suomesta –palvelun, joka yhdistää maaseudun työpaikat ja työntekijät (MTK 2018).

Aktiivisella maaseutupolitiikalla ja maaseudun kehittämisohjelmien avulla tuetaan maaseudun elinvoimaisuutta ja uusien yritysten syntyä. Vaikka perinteisten maaseutuelinkeinojen parissa tapahtuu yritystoiminnan osalta yritysten määrässä mitattuna laskua, tilakokojen noustessa ulkopuolisen työvoiman tarve jopa kasvaa. Kuten Maaseutupoliittiseen kokonaisuohjelmaan 2014-2020 on kirjattu; maaseudun elinkeinotoiminnan kannalta on tärkeää, että maaseudun ammattien vetovoimaisuutta vahvistetaan nuorten keskuudessa. Samalla tulee myös huolehtia, että alan koulutustarjonta on riittävän laaja, sillä maa- ja metsätalouselinkeinot tarvitsevat ammattitaitoista työvoimaa myös tulevaisuudessa (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014, 50.) Lisäksi maaseutualueille rantautuu yritystoimia maaseutuelinkeinojen ulkopuolelta. Eritoten suurempien keskusten liepeille sijoittuu paljon tilaa vaativaa teollisuutta normaalien maaseutuelinkeinojen rinnalle.

4 TYÖHÖNVALMENNUS

Yksittäistä selvää syytä työttömyydelle on hankala osoittaa. Näin ollen myöskään yksittäistä ratkaisua ei voida löytää. Työllistyminen on prosessi, johon vaikuttavat ihmisen tausta, osaaminen, ympäristö, motivaatio ja monet muut tekijät. Näin ollen tarvitaan yksilöllisesti tuettuja palvelupolkuja. Nykyinen sirpaleinen palvelujärjestelmä ja työllistymisen haasteet ja sen yksilöllisyys ovat luoneet tarpeen uudelle ammattiryhmälle eli työhönvalmentajille. (Pikkusaari 2012, 5.)

Työhönvalmennukseksi kutsutaan toimintaa, jolla edistetään heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden työllistymistä henkilökohtaisella tuella ja ohjauksella, huomioiden valmentautujan yksilölliset tarpeet. Työhönvalmennuksella tuetaan asiakkaan työllistymistä ja ohjataan työllistymisessä sekä tuetaan työssä pysymisessä. Työvalmentajan tehtävinä on mm. nostaa esiin työllistymisen mahdollisuuksia, löytää ja tunnistaa työllistettävän eli valmennettavan vahvuuksia sekä tuoda esiin palkkatyön edut ja työntekemisen hyödyt. Työhönvalmennus jaksojen pituus voi vaihdella muutamasta tunnista pitkiin, jopa kuukausin pituisiin valmennusjaksoihin. Keskittymällä työn saamisen kannalta oleellisimpiin ongelmiin, valmentautuminen voi jäädä lyhyeksi ja tuen tarve vähäiseksi. (Pikkusaari 2012, 5-10.)

Työhönvalmennusta tarjoavat nykypäivänä useat eri tahot. TE-palveluilta on mahdollista saada työhönvalmennusta 50 tuntia vuodessa (TE-palvelut 2018). Useat ammattiliitot tarjoavat työttömyyden kohdatessa apua uudelleen työllistymiseen. Työhönvalmennus kuuluu niin ikään useiden vakuutusyhtiöiden ja kuntoutussäätiöiden palvelukenttään. Näiden rinnalle on syntynyt myös yritysperäisiä työhönvalmennuksen tarjoajia. Lisäksi hankerahoitusten turvin useat yhdistystoimijat tarjoavat työhönvalmennusta. (Vates –säätiö 2018.)

Työhönvalmennuksen rinnalla puhutaan monesti työvalmennuksesta tai työhön ohjauksesta. Nimikkeiden lisäksi työhönvalmennuksen toimintamalleihin mahtuu useita erilaisia toimintatapoja toimijoiden kesken. Eri nimikkeiden ja toimintatapojen taustalla yksi merkittävä tekijä on se, että työhönvalmentajan osaamiseen johtavaa ja kansallisen tutkintojärjestelmän hyväksymää koulutusta ei ole ollut. Vasta muutaman vuoden ajan tarjolla on ollut työhönvalmentajan erikoisammattitutkinto, mutta valtaosa toimijoista on yhä kouluttautumattomia. Käytännön palvelujen tarve työllistymisen tukipalvelujen kentällä on nostanut esiin toisiinsa löysästi yhteneväisen toimijakunnan, joka työskentelee samojen teemojen alla, mutta toimintatavoiltaan ja jopa nimikkeiltään toisistaan poiketen. (Pikkusaari 2012 15.)

Työhönvalmennus perustuu vuorovaikutukseen ja kommunikointiin. Aidon vuorovaikutuksen edellytyksenä on luottamussuhteen syntyminen. Työhönvalmentajan tulee pystyä luomaan sellainen tilanne, jossa asiakkaalla on turvallinen ja luottava olo tuoda esille omat tunteet, haasteet ja odotukset. Asiakkaan tulee tuntee, että hänestä välitetään. Pelkät sanat eivät riitä, vaan tarvitaan ilmeitä, eleitä ja aitoa kiireetöntä läsnäoloa. Jokaisessa työhönvalmennuksen tilanteessa on kyseessä toisen elämään puuttuminen, joten asiakaslähtöisyys ja palveluhenkisyys eivät riitä, tarvitaan aitoa ystävällisyyttä ja inhimillistä lämpöä. (Työvalmennus –ymmärtävän kohtaamisen mahdollisuus 2014.)

Työhönvalmentajan ammattitaitoon kuuluu oleellisesti paikallisen palvelukentän tuntemus ja tietoa aina opiskelumahdollisuuksista yrittäjyyden perusteisiin. Työhönvalmennusta ei ole tarkoituksen mukaan tehdä yksin vaan verkostoyhteistyössä moniammatillisessa toimintakentässä. Työhönvalmentaja voi ohjata oman ammattitaitonsa ulkopuolisiin palveluihin ja kulkea niissä tarvittaessa valmennettavan rinnalla. Ei ole lainkaan tavatonta, että työttömyyteen yhdistyy arjen hallinnan- ja jopa mielenterveydelliset haasteet. Kuten työterveyslaitoksen johtava asiantuntija Jalmari Haikkonen (2018) luennollaan totesi, henkinen hyvinvointi on kaikista eniten koetukselle silloin, kun työtä ei ole.

Työhönvalmentajat harvoin ovat, eikä pidäkään olla psykoterapeutteja. Ammattimaiseen työhönvalmentajan toimeen kuuluu tunnistaa ne tilanteet, jossa valmennettava on muuta apua vailla. Siinä vaiheessa, kun valmentajan omat työkalut eivät riitä, on asiakas osattava ohjata oikeiden palveluiden pariin. Työhönvalmennuksessa valmentaja antaa asiantuntemuksensa, verkostonsa ja oman läsnäolonsa ja tukensa valmennettavalle. Työhönvalmentaja ei ole ainoastaan työelämäosaamisen, vaan ihmisten kohtaamisen ja ohjaamisen ammattilainen. (Työvalmennus –ymmärtävän kohtaamisen mahdollisuus 2014)

5 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TAUSTOITUS

Tämän kehittämistyön taustalla ja työn tilaajana toimii Ampun 4H-yhdistys ry ja yhdistyksen hallinnoima Tieni työhön -hanke. Ampun 4H-yhdistys on alueellaan merkittävä ja tunnettu toimija, jonka toiminnan yksi perusidea on nuorten työllisyyden edistäminen. ESR-rahotteisen Tieni työhön -hankkeen kautta yhdistys on saanut lisäresursseja nuorten työllistymisen edistämiseen.

Jo aiemmin yhdistyksessä on pantu merkille maaseudun nuorten palvelujen puute. Tähän ongelmaan yhdistyksessä on haluttu puuttua. Jo päättyneessä Ruokapakki-hankkeessa toteutettiin selvitys alueen maatalojen mahdollisuudesta sekä halusta työllistää paikallinen nuori omalle tilalleen. Kiinnostuneita tiloja oli työskentelyhalukkaita nuoria enemmän. Tuon selvityksen mukanaan tuomat kontaktit ovat hyödynnettävissä myös tässä kehittämistehtävässä.

Toki työn tilaajalla on suuri vaikutus kehittämistehtävän sisältöön, mutta yhtä lailla oma kiinnostukseni asiaan. Tässä opinnäytetyössä kaksi kiinnostukseni kohdetta eli nuorten työllisyyden parantaminen ja maaseudun kehittäminen yhdistyvät. Työurallani olen jo saanut yhdistää nuo kaksi kiinnostuksen kohdetta kiitettävästi niin nuorten työllisyyttä edistävässä hankkeissa kuin maaseudun kehittämistehtävien parissa. Tämän kehittämistehtävän parissa tapahtuu sukellus yhä syvemmälle näiden aiheiden yhtymäkohtaan.

5.1 Kehittämistehtävän tavoite

Tämän kehittämistehtävän pääasiallisena tavoitteena on palvelumuotoilun menetelmin kehittää ja pilotoida maaseudun nuorten työttömien tarpeeseen vastaava työhönvalmennuksen toimintamalli. Palvelumuotoilulla tarkoitetaan nimensä mukaisesti palvelujen muovaamista ja kehittämistä vastaamaan paremmin loppukäyttäjän eli asiakkaan tarvetta. Pääasialliseen tavoitteeseen pääsemiseksi on kuitenkin onnistuttava myös kuviossa 1 esitetyissä osatavoitteissa. Osatavoitteet ovat

- tutkimus- ja kehittämismenetelmän haltuunotto
- palveluekosysteemin visualisointi
- asiakasymmärrystä ohjaava tutkimus kohderyhmän työttömyyden syistä ja tukipalveluiden tarpeesta
- palvelukonseptin luominen

KUVIO 1. Kehittämistehtävän tavoitteet

Kehittämistehtävän myötä tavoitteena on saada vastaukset seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi alueen maaseudulla tarvitaan työhönvalmennusta?
- Mitkä ovat alueen maaseudun nuorten työttömien työttömyyden syyt ja työllistymisen haasteet?
- Millaisia tukipalveluita kohderyhmä toivoo työllistymisen tueksi?
- Miten työhönvalmennuksen palvelumuotoiluprosessi etenee, ja mitkä ovat prosessin osa-alueet?
- Mitkä ovat luodun toimintamallin vahvuudet?
- Mitkä ovat työhönvalmennuksen onnistumisen avaimet?

Tässä työssä ei oteta huomioon palvelumuotoiluun perinteisesti nivoutuvan liiketoiminnan näkökulmaa. Ampun 4H-yhdistys on voittoa tavoittelematon yleishyödyllinen yhdistys, joka toteuttaa nuorten työllistymisen edistämistä osin yhdistyksen perustoimintana ja osin hankerahoituksen turvin. Tämä näkökulma on haluttu säilyttää tässä kehittämistehtävässä.

5.2 Kehittämismenetelmänä palvelumuotoilu

Palvelumuotoilu on nimensä mukaisesti palvelujen muokkaamista ja muovaamista. Palvelumuotoilussa muutos on koko ajan läsnä, palvelumuotoilun oppien mukaan palvelumuotoilu tapahtuu jatkuvassa kehittämisen tilassa. Palvelumuotoilu on toimintaa, jossa yhdistetään asiakkaan eli palvelun käyttäjän tarpeet ja odotukset (Tuulaniemi 2011, 10-11.)

Palvelumuotoilun suunnittelussa tulisi huomioida ainakin seuraavat peruslähtökohdat:

- Palvelut tulee suunnitella aidon tarpeen ja kysynnän mukaan.
- Palvelut tulee suunnitella ensisijaisesti asiakkaan tarpeisiin, ei palvelun suunnittelija tarpeisiin
- Palvelut on suunniteltava siten, että ne tuottavat yhtenäisen ja tehokkaan järjestelmän
- Palveluiden suunnittelussa tulisi toimia yhteistyössä kaikkien asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. (Interaction Design Foundation 2018)

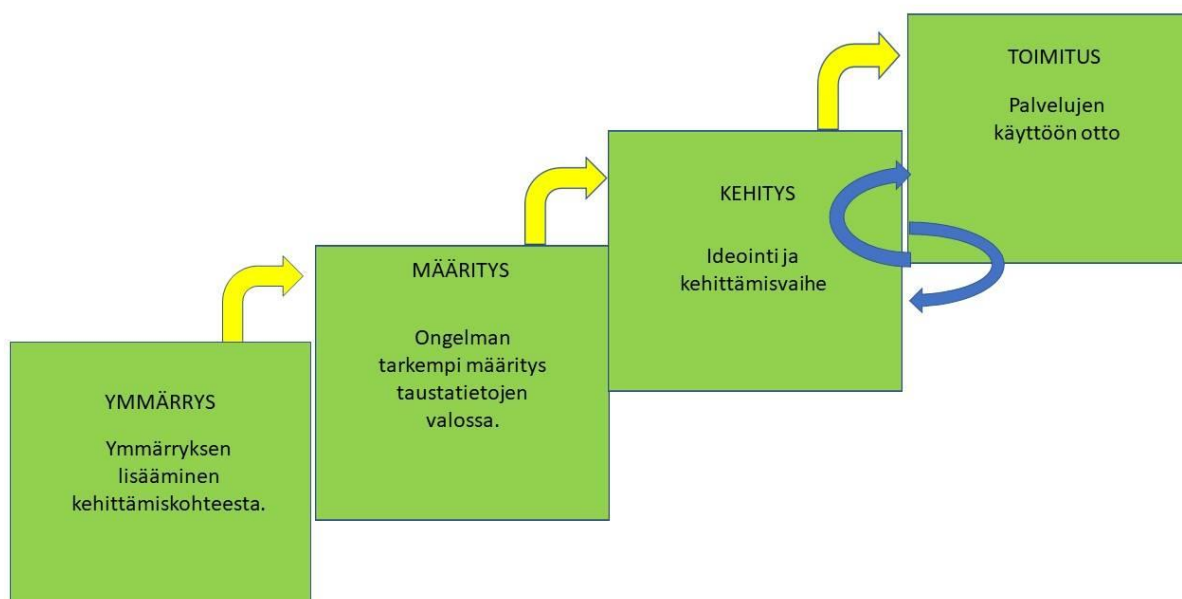
Palvelumuotoilu on erittäin käyttäjälähtöinen prosessi. Tässä lähestymistavassa asiakkaan eli loppukäyttäjän tarpeet, toiveet ja odotukset ovat prosessin ja kehittämistyön ydin (Eijala ja Luoto 2014, 75). Mitään palvelua ei ole olemassa, jos ei ole kuluttaja-asiakasta, joka on palvelussa läsnä. Palvelumuotoilun keskeisimpinä lähtökohtina on, että palvelu ratkaisee ongelman ja että jokainen palvelu on prosessi, jossa merkittävää on ihmisten välinen vuorovaikutus. Kun tuotetaan palveluja ja ratkaisuja ihmisten tarpeisiin, keskeiseksi nousee ymmärrys kohteen tarpeista ja toiminnan motiiveista. (Tuulaniemi 2011.)

Muotoiluajatteluun liittyy runsas vaihtoehtojen etsiminen ja nopeiden ratkaisujen kokeileminen. Muotoiluajattelun yksi lähtökohdista on todellisen ongelman tai ongelmakentän kriittinen tarkastelu. Palvelumuotoilussa lähdetään etsimään ja kokeilemaan ratkaisuja asiakkaan arjen tilanteen ja hänen

arvojen pohjalta. Useiden kokeiluiden myötä palvelumuotoilussa tulee hyväksyä epävarmuus ja epäonnistuminen. (Kälviäinen 2014, 44.)

Palvelumuotoilu ei välttämättä ole kokonaan uuden palvelun kehittämistä, vaan palvelumuotoilun ajatuksena on pyrkiä täyttämään asiakkaiden toiveet ja odotukset entistä paremmin. Kehittämisprosessiin kuuluu koko olemassa olevan palveluekosysteemin eli toimijoiden, organisaatioiden ja ympäristön visualisointi ja puuttuvien elementtien havainnointi. Kun nykytila ja asiakkaan tarpeet ja odotukset on ymmärretty, olemassa olevaa palvelua voidaan kehittää vastaamaan asiakkaiden tarpeita yhä paremmin. (Tuulaniemi 2011.)

Palvelumuotoilun vaiheet voidaan karkeasti jakaa neljään vaiheeseen, jotka on esitelty kuviossa 2. Palvelumuotoiluprosessi alkaa ymmärryksen lisäämisellä palvelun todellisesta tarpeesta. Tähän vaiheeseen kuuluu aiemmin mainittu palveluekosysteemin visualisointi. Toisessa vaiheessa asiakasymmärrystä ohjaavan taustatiedon valossa, tehdään tarkempi ongelman määrittely. Asiakasymmärryksen kasvattaminen eli taustatutkimus, jossa selvitetään kohderyhmän tarpeet ja odotukset, on yksi palvelumuotoilun kriittisimpiä vaiheita. Tässä vaiheessa kerätty tieto ja tiedon analysointi ovat koko prosessin suunnittelua ohjaavaa asiakastietoa, jotta palvelulla pystytään vastaamaan asiakkaiden todellisiin tarpeisiin (Tuulaniemi 2011). Kolmas vaihe sisältää ideoinnin ja kehittämisen ja itse palvelun visualisoinnin yhdessä asiakkaan kanssa. Kolmivaiheinen kehittämistyö johtaa palvelujen käyttöönottoon. Kehittämistyö ei pääty palvelun toimitukseen vaan jatkuu jatkuvan kehittämisen kehässä, kehityksen ja toiminnan ollessa rinnakkain.

KUVIO 2. Palvelumuotoiluprosessin eteneminen

5.3 Eettisyys

”Kaikessa tutkimuksessa on noudatettava ihmisarvon kunnioittamisen periaatetta” (Eskola ja Suoranta 2014, 56). Opinnäytetyössä käsitellään arkaluontoisia ja henkilökohtaisia asioita, joten eettisyys-asiat on syytä ottaa erittäin tarkasti huomioon. Työttömyys ja siihen johtaneet syyt voivat olla monelle arkoja aiheita. Anonymiteetin suojelemisesta on pidettävä erityisesti huolta silloin, kun kyseessä on arkaluontoiset ja henkilökohtaiset asiat (Eskola ja Suoranta 2014, 57).

Kuten Eskola ja Suoranta (2014) toteavat, tutkittavalle on annettava riittävä informaatio tutkimuksen luonteesta ja sen tavoitteista. Kaikki haastattelut ovat perustuneet täyteen vapaaehtoisuuteen ja kaikkiin kysymyksiin ei ollut pakko vastata. Mahdollisuus nimettömään vastauksen antamiseen takaa luotettavimmat tutkimustulokset, kun haastateltavalla ei ole pelkoa oman nimensä esiin tulemisesta. Tutkimustuloksia käsitellään yleisellä tasolla. Koska tutkittava materiaali tulee suppeahkolta otokselta, ei tutkimustuloksissa julkaista vastaajan tarkkaa asuinpaikkakuntaa, jotta haastatteluun osallistuva säilyttää varmasti anonymiteettinsä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa anonymiteetin suojeleminen on myös siksi erityisen tärkeää, että vastaukset eivät huku tilastoihin ja taulukoihin, kuten kvantitatiivisessa tutkimuksessa.

Kaikki työhönvalmennuksen pilotointiin osallistuvat nuoret ovat saaneet nähdä heistä kirjoitetut tiedot ja heidän kommenttinsa käyttämisen ennen työn julkistamista. Kaikki työhön osallistuneet antoivat suostumuksensa kommenttinsa ja tietojensa julkistamiseen tässä opinnäytetyössä. Kuten Eskola ja Suoranta (2014, 54) toteavat, on keskustelijoille varattava mahdollisuus päättää haluavatko he tekstinsä näkyviin tutkimukseen.

6 ASIAKASYMMÄRRYKSEN LISÄÄMINEN ELI TAUSTATUTKIMUS

Kehittämistehtävä toteutettiin Ampun 4H-yhdistyksen toimintakuntien eli Orimattilan, Myrskylän, Pukkilan ja Lapinjärven maaseutualueilla. Tässä yhteydessä maaseutualueiksi rajattiin Myrskylä, Pukkila ja Lapinjärvi kokonaan aivan kuntakeskusta lukuun ottamatta. Orimattilan osalta painotettiin selviä maaseutualueita, joista lähimpään kuntakeskukseen on matkaa 7 kilometriä tai enemmän.

Tutkimuksen toiminta-alueen kunnat sijaitsevat osin Päijät-Hämeen maakunnassa ja osin Uudellamaalla. Orimattila kuuluu Päijät-Hämeeseen, muut alueen kunnat sijaitsevat Uudellamaalla. Matka pääkaupunkiseudulle jää kehittämistehtävän toiminta-alueelta alle sataan kilometriin. Toiminta-alue on esitelty kuviossa 3.

KUVIO 3. Kehittämistehtävän toiminta-alue

6.1 Paikalliset työllisyyspalvelut

Kehittämistutkimuksessa oleellista on, että se paikantuu, eli että se tehdään juuri siihen aikaan ja paikkaan (Johanson 2015). Jotta tässä tapauksessa voidaan kehittää palvelutoiminnan mallia, täytyy ensin selvittää alueella toimivat työllisyysalan palvelut. Orimattilan kaupunki kuuluu Hämeen TE-toimiston piiriin, joten kaikkien Orimatilalaisten TE-palvelut löytyvät Lahdesta. Kaupungilla on oma aktiivinen työllisyysyksikkö, joka tarjoaa apua ja tukea työttömille ikään katsomatta. Orimattilan kaupungin etsivät nuorisotyöntekijät ovat myös kaupungin syrjäseutujen nuorten käytettävissä. Kaupungilla on myös oma nuorten työpaja, joka tarjoaa työkokemusta ja rytmiä päiviin.

Myrskylä, Pukkila ja Lapinjärvi kuuluvat Uudenmaan TE-toimiston palvelujen piiriin. Lähimmät toimistot sijaitsevat Porvoossa ja pääkaupunkiseudulla. Kaikissa toiminta-alueen kunnissa toimii aktiivisesti etsivä nuorisotyöntekijä, joilta nuoret saavat apua myös työllistymisen haasteisiin. Pukkilan kunnassa toimii palveluohjaaja, jolta työttömät voivat pyytää apua työllistymiseen liittyvissä ongelmissa. Lapinjärvellä Taitopaikka -ohjelma tarjoaa vapaaehtoista työhönvalmennusta kaikille työttömille kuntalaisille.

Tiettävästi alueella ei toimi muita nuorten työllistymistä edistäviä hankkeita tällä hetkellä. Useimmat yksityiset toimijat ja yhdistykset ovat toimineet paikallisen työllisyyden edistämiseksi. Liikkuvaa ja nuorten henkilökohtaiset tarpeet huomioivaa työllistymisen edistämispalvelua tarjoaa kuntien etsivä nuorisotyö.

6.2 Tutkimusmenetelmänä teemahaastattelu

Asiakasymmärrystä ohjaavan taustatutkimuksen tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista eli laadullista tutkimusta. Laadullinen aineisto tarkoittaa yksinkertaisuudessaan tekstimuotoista aineistoa, kuten haastattelut ja havainnoinnit. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on tavoittaa tutkittavien näkökulma. Jos olemme kiinnostuneita ihmisten ajatuksista, on järkevintä kysyä niistä suoraan heiltä. (Eskola ja Suoranta 2014, 15-16.)

Tiedot kerättiin nuorilta puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Teemahaastattelu sopii hyvin tilanteisiin, joissa tutkimuskohteena ovat arkaluonteiset tai henkilökohtaiset asiat (Hirsjärvi ja Hurme 1995, 36). Teemahaastattelua ohjaavat teemat, jotka haastattelija nostaa esiin. Teemahaastattelusta puuttuu kysymysten tarkka muoto ja järjestys (Eskola ja Suoranta 2014, 87). Teemahaastattelulla pyrittiin myös siihen, että haastattelukysymykset eivät ohjaa vastauksia liikaa. Omiin kokemuksiin nojaten olemassa on tietyt ennako-odotukset, jotka voisivat paistaa läpi tarkoin määritellyissä kysymyksissä ja siten vaikuttaa vastauksiin.

Haastattelussa tehtiin tietoinen valinta jättää pois kohderyhmään muuten sopivat henkilöt, jotka kuuluvat Tieni Työhön -hankkeen asiakkaiksi. Tällä pyrittiin siihen, että tutkijan ja tutkittavan välillä ei ole minkäänlaista riippuvuussuhdetta, joka voi ohjata vastausten laatua ja vaikuttaa haastateltavan näkökulmasta tietojen antamisen vapaaehtoisuuteen.

Haastattelukysymykset koostuivat henkilön taustatiedoista; ikä, sukupuoli, asumismuoto, etäisyys kuntakeskuksiin, työkokemus, koulutus ja työttömyysturvan muoto. Omien ajatusten ja tunteiden esille tuomista käsiteltiin avoimilla kysymyksillä työttömän omista näkemyksistä työttömyyden syistä ja palvelun tarpeesta. Haastattelut toteutettiin joko kasvotusten tai puhelimitse nuoren oman valinnan mukaan. Muutama oli halukas osallistumaan haastatteluun nimettömänä sähköpostin välityksellä.

Nuorten tavoittaminen haastatteluun osoittautui ongelmaksi, koska viranomaisilla ei ole oikeutta antaa yhteystietoja. Haastateltavat saatiin kerättyä kokoon etsivän nuorisotyön, paikallisten TE-palveluiden ja omien sekä työyhteisön kontaktien kautta. Alueellisten rajausten ja valitun ikähaitarin vuoksi tilastollista tietoa kohderyhmäläisten määrästä ei ole alueelta saatavilla. Suuntaa antavia tilastoja kuntakohtaisesti tilastoja alueen työttömistä ja etsivän nuorisotyön asiakkaita on olemassa, mutta ne ottavat huomioon myös kuntakeskukset, eivätkä siten ole tutkimuksen taustatiedoiksi soveltuvia. Ammattilaisten arvioiden mukaan kohderyhmäläisten määrä alueella pyörii kuitenkin kymmenissä kuin sadoissa. Tällä vertailupohjalla haastatteluun vastanneiden määrään voidaan olla tyytyväisiä.

6.3 Haastateltavien taustatiedot

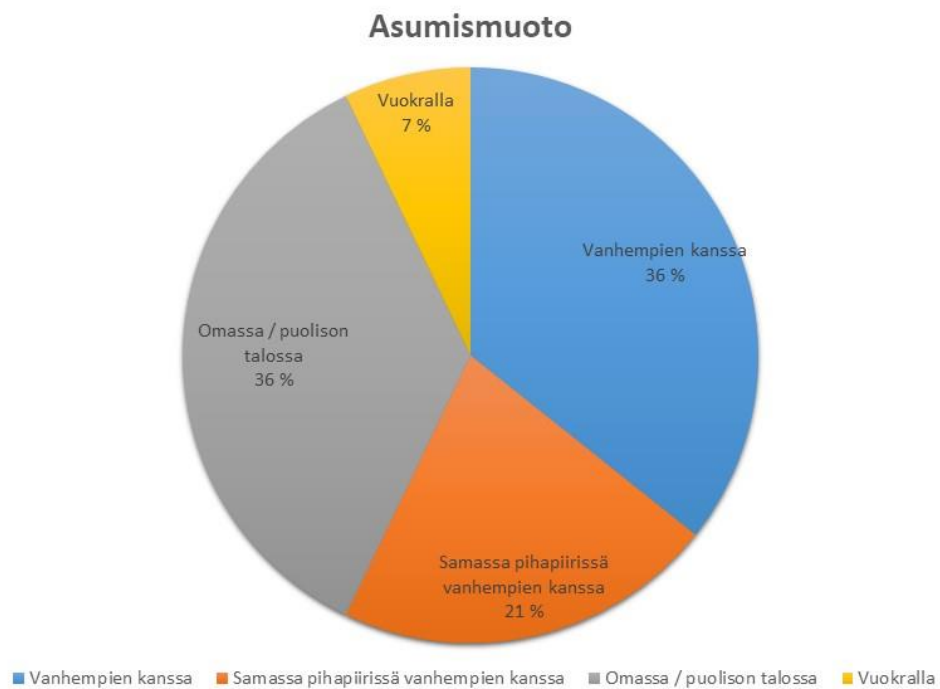
Tutkimuksessa haastateltiin kaikki tavoitetut kohderyhmän nuoret, jotka lupautuivat mukaan. Huomionarvoista on siis se, että kaikki haastatteluun osallistuvat olivat itse aktiivisessa roolissa haastatteluun osallistumiseksi. Näin ollen kaikkein passiivisimmat kohderyhmäläiset rajautuivat otannasta pois. Haastatteluun vastanneista kuusi oli naisia ja kahdeksan miehiä. Haastattelijoiden ikärakenne on esitelty taulukossa 2. Kuten taulukosta voidaan huomata, saatiin vastauksia tasaisesti koko kohderyhmän ikäjakauman alueelta.

TAULUKKO 2 Vastanneiden ikärakenne

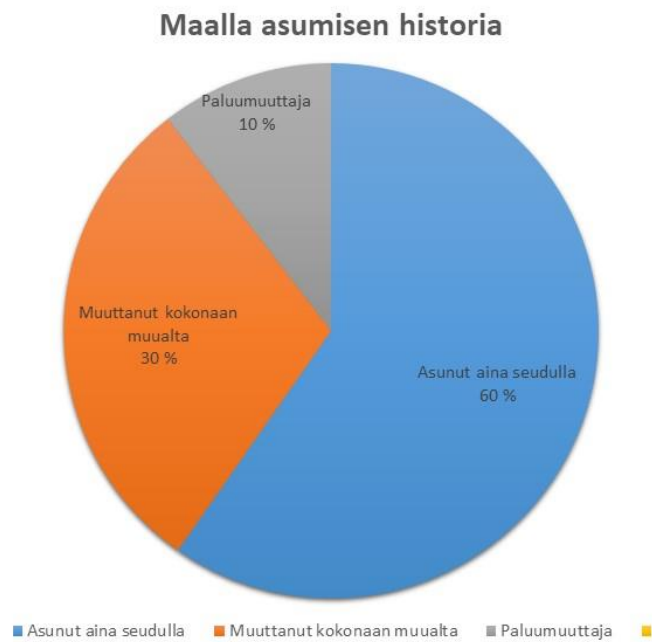
ikä	määrä
17	1
19	1
20	2
22	2
23	1
24	2
25	1
26	1
28	2

Haastateltavien asumismuotojen jakautuminen vastaajien kesken on esitelty taulukossa 5. Vastaajista viisi kertoi asuvansa yhä vanhempiensa kanssa. Vanhempien kanssa samassa pihapiirissä, mutta omassa taloudessa kertoi asuvansa kolme vastaajista. Vuokralla asui ainoastaan yksi vastaajista. Niin ikään yksi vastaajista oli muuttanut muualta ja ostanut oman talon. Puolison taloon kertoi muuttaneensa neljä vastaajista.

Tutkimustuloksissa ei julkaista henkilöiden vastauksia yhdistettyinä taustatietoihin vastaajien anonyymiteetin suojelemiseksi. Vastauksista esiin nousee kuitenkin huomionarvoinen yhteys maalla-asumisen ja sukupuolen välillä. Kahdeksasta vastanneesta miehestä vain yksi oli muuttanut maaseudulle muualta tai opiskellut muualla. Loput seitsemän eivät koskaan ole muuttaneet synnyinseudultaan pois. Naisista taas selvä enemmistö oli muuttanut muualta tai asunut välillä muualla. Kuudesta naisesta neljä oli muuttanut muualta. Naisista kaksi eivät olleet muuttanut kotiseudultaan pois. Vastaajien asumismuoto ja maaseudulla asumisen historia on esitetty kuvioissa 4 ja 5.

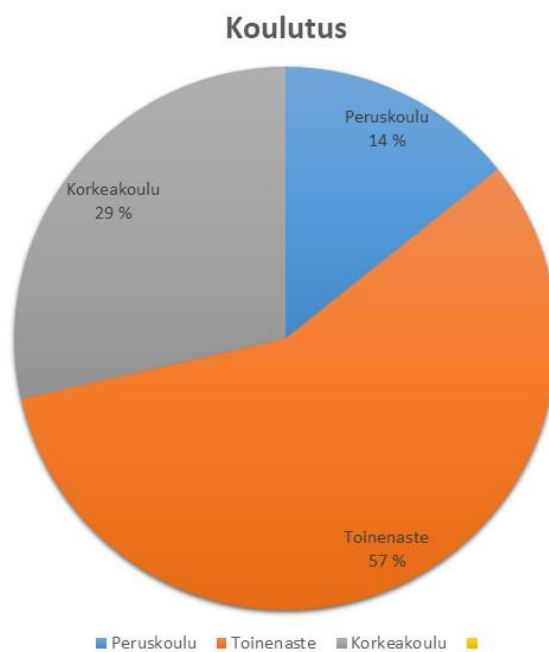

KUVIO 4. Vastaajien asumismuoto

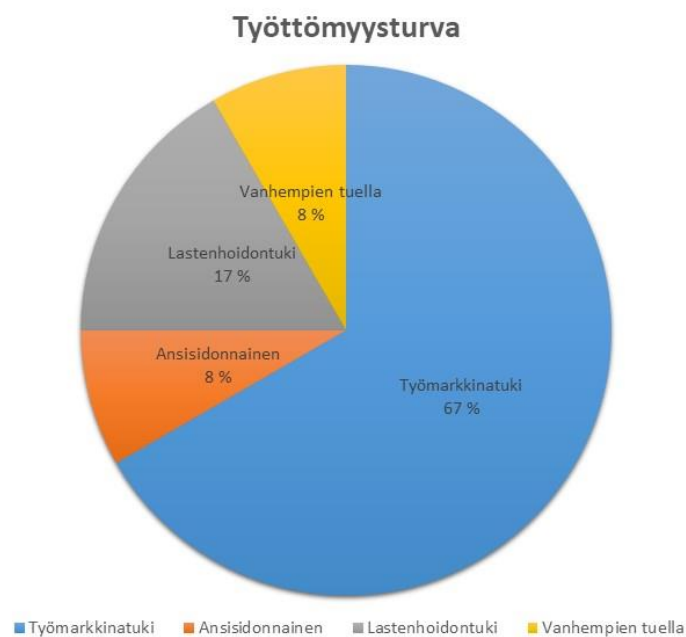
KUVIO 5. Vastaajien maalla asumisen historia

Vastaajien koulutustaustaa tarkastellessa voidaan huomata, että toisen asteen koulutus oli selvästi yleisin koulutustaso. Vastaajista kahdeksan oli suorittanut toisen asteen tutkintoon. Korkea-asteen koulutuksen oli suorittanut ainoastaan kaksi vastaajaa. Peruskoulu oli ainut käyty koulutus neljällä vastaajalla. Vastaajien koulutustaustan jakautuminen on havainnollistettu kuviossa 6.

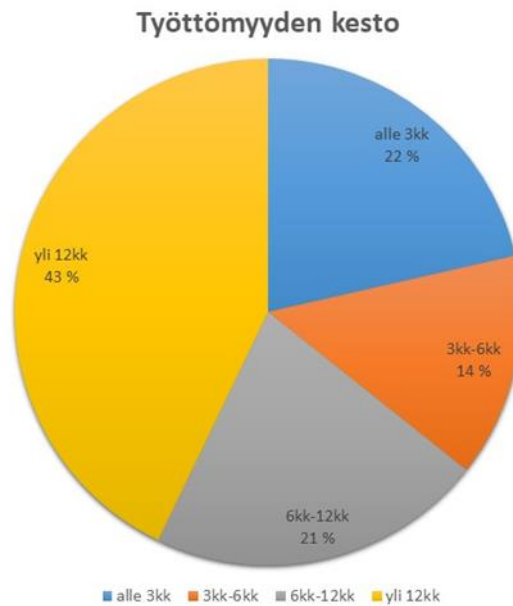
KUVIO 6. Vastaajien koulutustausta

Vastaajista useimpien pääasiallinen tulonlähde on työmarkkinatuki: kymmenen vastaajista kertoo saavansa sitä. Ainoastaan yksi vastaajista kertoi saavansa ansiosidonnaista työttömyysturvaa. Kaksi vastaajaa kertoi olevansa virallisesti kotiäitejä, ja tuen muoto on näin ollen heidän osalta lastenkotihoidontuki. Tilastollisesti kotihoidontuella olevia ei lasketa työttömiksi, kun he eivät ole ilmoittautuneet työvoimatoimistoon työttömiksi työnhakijoiksi. He kertovat kuitenkin jatkuvasti ponnistelevansa työllistyäkseen, joten ovat sinänsä soveltuvia tähän haastatteluun ja kehittämistehtävään. Vastaajista yksi kertoi elävänsä vanhempiensa tuella. Kuviossa 7 on havainnollistettu vastaajien saama toimeentulon muoto.

KUVIO 7. Vastaajien työttömyysturvan muoto

Viimeisenä taustatietona haastateltavilta kysyttiin työttömyyden kesto. Huolestuttavaa oli huomata, että suhteellisesti iso osa (6 kpl) vastaajista oli ollut työttömänä yhtäjaksoisesti yli 12 kuukautta, joten heidät lasketaan näin ollen pitkäaikaistyöttömäksi. Vastaajista kolmen työttömyys on kestänyt yhtäjaksoisesti alle 3 kuukautta ja niin ikään kolmen kohdalla työttömyys on kestänyt 6-12 kuukautta. Kaksi vastaajaa kertoi olleensa työttömänä 3-6 kuukautta. Työttömyyden kestot prosenttiosuuksin on esitelty kuviossa 8.

KUVIO 8. Vastaajien työttömyyden kesto

6.4 Tulosten analysointi

Aineiston analyysissa käytettiin useampia eri analyysimenetelmiä, jotta aineiston tarkastelemiseen saatiin eri näkökulmia. Eri analyysitavat kietoutuvatkin usein toisiinsa, eivätkä ole täysin selvärajaisia. Harva tutkimusaineisto on myöskään sellainen, että siihen pystyy soveltamaan vain yhtä analyysitapaa. (Eskola, Suoranta, 2000, 161).

Sisällönanalyysissä pyritään päätelmiin erityisesti verbaalisesta, symbolisesta tai kommunikatiivisesta aineistosta. Sisällön analyysi jakautuu kahteen eri tapaan eli analyysiin ja erittelyyn. Analyysillä tarkoitetaan pyrkimystä kuvata sisältöä sanallisesti, kun taas erittelyssä aineistoa analysoidaan määrällisesti. Sisällön analyysi rakentuu kolmesta eri vaiheesta: pelkistämisestä, klusteroinnista ja abstraktoinnista. Pelkistäminen tarkoittaa tiivistämistä tai aineiston pilkkomista osiin. Klusteroinnissa aineistoa käydään läpi etsien samankaltaisuuksia. Abstraktoinnissa etsitään aineistosta tutkimuksen kannalta oleellinen tieto. (Hiltunen 2018.)

Kehittämistutkimuksen tulosten analysoinnissa korostuu yksityiskohtainen ongelma-analyysi (Johnson 2015). Aineiston analyysitavaksi valittiin induktiivinen eli aineistolähtöinen analyysi. Induktiivinen päättely etenee yksityiskohtaisesta aineiston tarkastelusta kohti käsitteellisempää kuvausta ilmiöstä. Induktiivisessa analysoinnissa tuloksena esitettävä käsitteellinen näkemys tuotetaan aineiston perusteella. (Reunanen 2018). Aineistolähtöinen analyysi on perusteltu etenkin silloin, kun tavoitteena on selvittää perustietoa jonkin ilmiön olemuksesta (Eskola ja Suoranta 2000, 18).

Tavallisesti haastatteluaineisto analysoidaan teemoittamalla ja tyypittämällä. Teemoitetulla tarkoitetaan aineistossa esiintyvien teemojen nostamista esiin esimerkiksi sitaatteja käyttäen. Teemoittelu

on suositeltava analyysimenetelmä etenkin silloin, kun ratkaistavana on jokin käytännön ongelma (Eskola, Suoranta 2014, 179). Tyypittelystä pyritään puolestaan etsimään samankaltaisia vastauksia. (Viinamäki ja Saari, 2007, 41). Haastatteluilla kerättyä aineistoa voi analysoida lisäksi kvantitatiivisesti, mikäli aineisto on riittävän laaja (Eskola ja Suoranta 2014, 13). Teemoittelun ja tyypittelyn lisäksi vastauksia analysoitiin kvantifioimalla. Kvantifioimisella tarkoitetaan laadullisen aineiston määrällistä analysointia mm. luokittelemalla (Eskola ja Suoranta 2000, 164).

6.4.1 Työttömyyden ensisijaiset syyt nuorten itsensä mielestä

Nuorilta kysyttiin heidän itsensä mielipidettä ensisijaisesta työttömyyden syystä. Kun tuloksia analysoitiin teemoittelemalla, voitiin vastaukset jakaa viiteen esiin nousevaan teemaan. Teemoista kaksi voidaan yläluokitella vielä itsestä riippumattomiin syihin ja kolme itsestä riippuvaisiin syihin. Itsestä riippumattomiin syihin nousi sijainti työmarkkinatilanne alueella sekä tukipalveluiden puute. Itsestä riippuvista syistä esiin nousivat motivaatioon liittyvät ongelmat, sosiaaliset syyt ja tiedolliset sekä taidolliset ongelmat. Teemoittelun eteneminen on esitelty taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Työttömyyden ensisijaisten syiden teemoittelu

Ilmaisu	Alaluokka	Pääloukka
"Täällä ei ole töitä" (3)	Sijainti (5 vastausta)	Ympäristökelijät / itsestä riippumattomat syyt
"Ei pääse kulkee töihin" (2)		
"Ei saa apua työnhakuun"	Tukipalveluiden puute (2 vastausta)	
"En saa työkkäriin aikaa"		
"Jäädyn haastattelussa"	Sosiaaliset syyt (2 vastausta)	Itsestä johtuvat syyt
"Jännittää liikaa mennä uuteen paikkaan"		
"En hyödy töissä käyn- nistä" (2)	Motivaation puute (3 vastausta)	
"Saan enempi rahaa, kun oon kotona"		
"En osaa hakea töitä"	Tiedolliset / taidolliset puut- teet (2 vastausta)	
"En tiedä mistä hakea töitä"		

Materiaali on luonteeltaan sellainen, että sitä voi hyvin analysoida myös tyypittelemällä. Tyypittelemällä esiin nousee selvästi viisi erilaista tyyppiä. Aineiston analysointi työttömyyden syistä tyypittelemällä on esitetty taulukossa 4. Taulukossa on nostettu esiin vastauksissa ollut ilmaisu, vastauksen perusteella tehty tulkinta työttömyyden syystä ja syyn perusteella on esiin nostettu tyypittely. Taulukkoa voisi jatkaa vielä jakamalla ainoastaan tiedollisiin ja taidollisiin puutteisiin sekä motivaation

ongelmiin. Esimerkiksi muuttohaluttomuus tai haluttomuus kulkea pitkiä työmatkoja ovat osin myös motivaation ongelmia.

TAULUKKO 4. Työttömyyden syyt tyypittelemällä

Ilmaisu	Tulkinta	Tyyppi
"Ei oo mitään järkee mennä töihin" (2)	Työnteko ei anna lisäarvoa.	Motivaatio ongelmaiset (3 vastaajaa)
"Saa enempi rahaa, kun on kotona"	Kannustinloukku aiheuttaa motivaation puutteen.	
"Olen hakenut monia paikkoja, mutta en ole päässyt haastatteluunkaan"	Ongelma tiedoissa / taidoissa, ei motivaatiossa.	Innokas, puutteelliset tiedot / taidot (2 vastaajaa)
"Hae kaikkia töitä melkeen joka päivä"		
"Ei ole autoo"	Työt kaukana.	Kotikulmilleen jääneet, muuttohaluttomat (4 vastaajaa)
"Täältä ei kulje busseja, eikä mitenkään pääse töihin" (2)	Töihin kulkeminen on ongelma.	
"En halua muuttaa"	Työt kaukana, kulkeminen ongelma.	
"En tiä mistä hakea töitä"	Puutteelliset työnhakutaidot	Puutteelliset työnhakutaidot, huono motivaatio (2 vastaajaa)
"Mikä on cv?"		
"En saa töitä ku ei oo kokemusta" (2)	Työkokemuksen puute on työllistymisen haasteena.	Vähäinen kokemus ja / tai koulutuksen puute (3 vastaajaa)
"En oo peruskoulun jälkeen käynyt mitään kouluja"	Koulutuksen puute estää saamasta töitä.	

Materiaali on sen laajuinen, että sitä voi tyypittelyn ja teemoittelun lisäksi analysoida hyvin vielä kvantifioimisella eli määrällisellä analyysillä. Taulukoissa 1 ja 2 on merkitty suluilta, jos täysin tai lähes täysin samanlaisia vastauksia on ollut useampia. Määrällisessä analysoinnissa hyödynnettiin samalla teemoittelun ja tyypittelyn taulukoita. Teemoittelun taulukkoa tarkastellessa huomataan, että sijainti on syy työttömyyteen viidessä vastauksessa, tukipalveluiden puute kahdessa vastauksessa, sosiaaliset syyt kahdessa vastauksessa, motivaation puute kolmessa vastauksessa ja tiedolliset tai taidolliset puutteet kahdessa vastauksessa.

Tyypittelemällä motivaation ongelmista kärsi kolme vastaajaa, hyvästä motivaatiosta, mutta puutteellisista taidoista kaksi vastaajaa, kotikulmilleen jäämisestä neljä vastaajaa, huonosta motivaatiosta yhdistettynä puutteellisiin työnhakutaitoihin kaksi vastaajaa ja vähäisestä kokemuksen ja koulutuksen puutteesta kolme vastaajaa.

6.4.2 Nuorten ajatuksia olemassa olevista tukipalveluista

Keskustelu tukipalveluista aloitettiin sillä, että nuori sai vapaasti kertoa ajatuksiaan olemassa olevista tukipalveluista. Keskustelua ei johdateltu mihinkään suuntaan, jotta nuoren rehellinen tietämys tukipalveluiden olemassaolosta tulisi esille.

No työkkäri, onko ees muita?

Etsivältä varmaan voisi saada apua, mutta eikös ne enempi auta, jos on muitakin ongelmia, eikä vaan tavallisia työnhakijoita?

Meidän kunnassa on joku työllisyshahmo, mutta sen luo pitää älytä ite mennä.

Tietysti Te-toimisto ja kaupungin työllisyysyksikkö.

Jos mä pyydän joltain viralliselta apua, ja en halua mennä johonkin työpaikkaan, niin ne hankkii karenssin. Siks ei kannata itestään huudella. Tehä sen mitä työkkäri pyytää ja ei ne paljoo pyydä.

Onko jotain työllistymisen tukipalveluita? Eikös työkkäritkin tee enemmän valvontaa ja vaatimuksia?

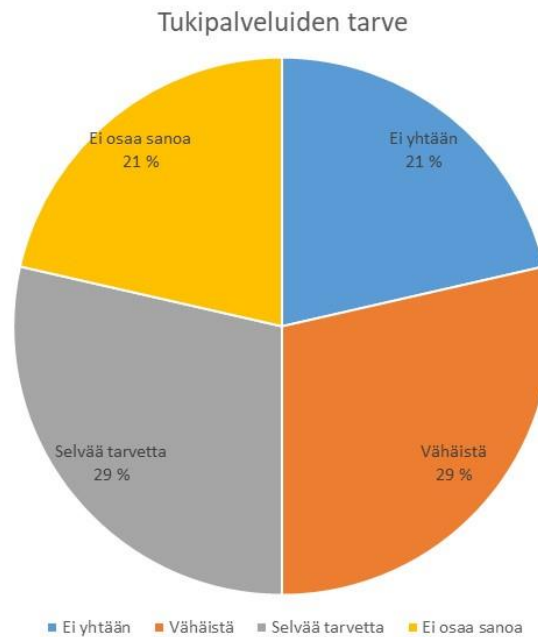
Työvoimatoimisto ja kunnan etsivänuorisotyöntekijä. Ne on vaan molemmat tosi kaukana.

Ampun 4H:lta oon ite saanu monesti apua.

Kaikki vastaajat mainitsivat TE-toimiston, mutta sen rooli nähtiin enemmän valvovana ja vaativana viranomaisena kuin tukipalveluna ja yhteistyökumppanina työllistymisen edistämiseksi. Useat (7) nostivat vastauksissa esiin etsivän nuorisotyön, mutta sen rooli ei ollut kaikille hakijoille selvä. Vastausten perusteella välittyi myös käsitys siitä, että useat kokivat kaikki julkiset palvelut painostavina ja ikään kuin toimivan työttömiä vastaan, eikä samalla puolella. Muutamat vastaajat kokivat, että kunnallinen etsivä nuorisotyö palvelee vain nuoria, joilla on haasteita myös muilla elämän osa-alueille työttömyyden lisäksi. Kuten eräs vastaajista kertoo: "En mä voi mennä etsivälle, kun mun ainut ongelma on työttömyys". Nuoret vastaajat kokivat pääsääntöisesti työllisyyspalvelut vähäisiksi, kaukaisiksi ja etäisiksi. Myös painostavuuden ja vaatimuksen tunne värittyi vastauksista.

6.4.3 Työllistymisen tukipalveluiden saatavuus ja tarve

Kun kysyttiin nuorten kokemuksia tukipalveluiden tarpeesta ja niiden saamisessa jakautuivat vastaukset kuviossa 9 esitetyllä tavalla.

KUVIO 9. Tukipalveluiden tarve

Tukipalveluiden saamisesta ja tarpeesta kerrottiin mm. seuraavaa;

Tukea tarjotaan tosi vähän, jos sitä itse älyää etsiä, sitä saa.

Joo, mutsi ja fajja tukee.

En kyllä koe. Olen monesti yrittänyt hakeutua TE-toimiston asiantuntijan luokse saamaan apua, mutta usein vaan sanotaan, että meillä on tulossa tämmönen cv-paja, menne sinne tai kerrotaan, että netissä on hyviä esimerkkejä.

Kai mä nyt osaan töitä hakea. Ei se kauheen vaikeeta oo. Paha vaan saada töitä, ku niitä ei oo.

Etsivä nuorisotyöntekijä on auttanut pyydetessä.

Nuokulla on ollut jotain työnhaku kuntoon iltoja, mut en halua mennä nuokulle, vaan saada henkilökohtaista ohjausta.

6.4.4 Toiveita työllistymisen tukipalveluista

Viimeisenä teemana keskusteltiin toiveista ja odotuksista työllisyyden tukipalveluille. Kaikki kysymyksen vastanneet toivoivat nopeaa reagointia. Muita toivottuja ominaisuuksia esiin nousi liikkuvuus (palvelut asiakkaan luokse, ei toisinpäin), monipuolisuus, ammattitaito, uudet ideat, tavoitettavuus, palvelumuoto tarpeen mukaan joko kasvotusten, puhelimitse tai sähköisesti sekä luotettavuus.

Semmonen palvelu, johon sais nopeesti yhteyttä.

Palvelu joka on työttömän puolella, ei työtöntä vastaan.

Vois vaan soittaa tai sekin ois huippu, kun tekstarilla saisi vastauksia.

Palvelu lähempänä kotia.

Vähän enemmän ideoita. Ei vaan perinteistä CV:n tekoa ja mollista (TE-palveluiden verkkosivusto) työpaikkojen etsintää.

Yksi vastaajista toivoi tukipalvelun henkilön olevan samaa sukupuolta itsensä kanssa. Kuten Eskola ja Suoranta (2014, 95) toetavat, ei ole tavatonta, että sosiaalisesti määräytyneet tekijät muodostuvat kommunikaatioprosessin esteeksi. Kaikissa vastauksissa tuli esiin myös toive yhteistyöstä ja ”samalla puolella olemisesta” ilman vaaraa karensista tai muista sanktioista.

6.5 Yhteenveto haastattelun tuloksista ja tulosten luotettavuus

Kuten jo aiemmin todettu, on työttömyyden syyt tosiasiasa hyvin moninaiset eikä selvää tarkkaa syytä työttömyydelle voida osoittaa. Tässä tutkimuksessa selvitettiin ainoastaan työttömän nuoren omaa näkemystä työttömyyden syistä. Alan ammattilaisilla voisi olla hyvinkin erilainen näkemys työttömyyden tosiasiallisesta syystä. Niin palvelumuotoilussa kuin työhönvalmennuksessa merkittävä rooli on kuitenkin valmennettavan omilla näkemyksillä, toiveilla ja odotuksilla. Sen vuoksi absoluuttisen totuuden etsimisen sijaan keskityttiin nuorten omien tarpeiden arviointiin.

Nuorten itsensä kertomina työttömyyden syyt vaihtelevat oman osaamisen haasteista työmarkkinaympäristön luomiin haasteisiin. Toisista vastauksista paistoi läpi haastateltavan heikko motivaatio työllistymiseen ja joistain taas selvä epätoivo työllistymisen haasteiden kanssa. Tutkimuksen perusteella nuorten ohjautumisessa palveluihin ja tietämyksestä kuntien tarjoamista työllistymistä edistävästä palveluista on paljon parantamisen varaa. Ainoastaan TE-toimiston voi vastausten perusteella sanoa olevan tunnettu työllistymistä edistävä toimija. Useat nuoret mainitsivat myös etsivän nuorisotyön, mutta muista kuntien tarjoamista tukipalveluista nuorilla ei ollut yksittäisiä vastaajia lukuun ottamatta tietoa.

Tukipalvelujen tarve alueella on kuitenkin ilmeinen, sillä jo tämän kyselyn suppeasta otannasta selviää, että jonkinlaista tukea työnhakuun toivoisi saavansa kaksi kolmasosaa vastaajista. Työllistymistä edistävilta palveluilta toivottiin henkilökohtaisuutta ja nopeaa reagointia sekä tavoitettavuutta. Useat nuoret kertoivat, että toivoisivat palvelun, joka olisi heitä lähellä ja reagoisi ja muuttuisi juuri heidän tarpeidensa mukaan.

Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa ja otantaa tarkasteltaessa voidaan olla niin puolesta kuin vastaan. Otanta käsitti sekä miehiä että naisia ja oli ikäjakauman osalta kattava. Koulutuksen, työllisyystuen, työttömyyden keston, asumismuodon ja maalla asumisen historian vastauksissa edustettuina oli henkilöitä eri muodoista. Huomion arvoista on kuitenkin, että yksikään vajaakuntoinen tai osatyökykyinen ei vastannut haastatteluun (ei tavoitettu). Lisäksi vapaaehtoiisiin haastatteluihin vastaaminen kertoo jo hieman osallistujan aktiivisuudesta. Kaikkein passiivisimmat nuoret tuskin kokevat mielekkääksi osallistua tämän kaltaisiin tutkimuksiin.

Tämän opinnäytetyön kanssa samaan aikaan ajoittui Anu Kolmosen Oulun yliopistossa tekemä pro gradu –tutkielma: Työtön voi olla kuka tahansa. Työllisyys- ja tukipalveluiden toimivuus pitkäaikaisyöttömien näkökulmasta. Vaikka tutkielma on tehty aivan toisella puolella Suomea ja kohderyhmänä on ollut kaikki pitkäaikaistyöttömät iästä riippumatta, huomionarvoista on, että tutkimustulokset ovat hyvin samankaltaisia tekemäni tutkimuksen kanssa. Tutkimuksen tuloksissa Kolmonen nostaa esiin seuraavia seikkoja:

- tukipalvelujen tarjonta koetaan heikoksi
- TE-palvelut ovat toimimattomia
- TE-palveluissa asiakas on passiivinen odottaja, joka taistelee omien oikeuksien puolesta
- kasvokkain tapahtuvaa henkilökohtaista ohjausta on hankala saada, vaikka se olisi asiakkaiden keskuudessa toivottua
- työttömät kaipaavat nopeaa reagoitua, konkreettisia neuvoja ja motivointia (Kolmonen 2018)

Kaikki edellä mainitut asiat nousivat esiin myös tässä tutkimuksessa. Vastaavanlaisten tulosten löytyminen muualta lisää tulosten luotettavuutta. Siinä valossa mitä maaseudun työmarkkinaympäristöstä, alueellisista olosuhteista ja palveluista tiedetään ja nuorisotyöttömyydestä ylipäättään, ovat vastaukset hyvin odotetun kaltaisia edellä mainittuihin teoretietoihin nojaten. Tämä tukee myös tulokintaa tutkimuksen luotettavuudesta.

Tutkimuksen perimmäinen tarkoitus ei ollut tuottaa absoluuttisen totuuden kertovaa tilastotietoa vaan asiakasymmärrystä ja palvelumuotoilua ohjaavaa taustatietoa. Tämän tiedon saamiseksi palvelun loppukäyttäjän omat mielipiteet, odotukset ja näkemykset heidän itsensä kertomina on palvelumuotoilun näkökulmasta kaikkein merkityksellisintä tietoa.

7 TYÖHÖNVALMENNUKSEN MUOTOILUN VIISI KOKEMUSTA

Taustatutkimuksen perusteella tiedossa oli, millaisia tukipalveluja alueen nuoret toivoisivat saavansa. Kartoituksen perusteella oli myös tiedossa jo olemassa olevat työllistymistä edistävät palvelut. Varsinaisen ohjaustarpeen ja palvelumuodon visualisointi tehtiin kuitenkin jokaisen nuoren kanssa erikseen vastaamaan heidän henkilökohtaisia tarpeitaan. Kuten teoksessa *Työvalmennus –ymmärtävän kohtaamisen mahdollisuus* (2014) todetaan, on työhönvalmentajan ensimmäinen tehtävä luoda sellainen tilanne, jossa asiakkaalla on turvallinen olo paneutua omiin työllistymisen kysymyksiinsä.

Työhönvalmennuksessa tarjottiin työhönvalmennuksen perustoimia kuten työnhakutaitojen edistämistä aina avointen paikkojen etsimisestä työnhakutaitojen lisäämiseen ja haastatteluun valmistautumiseen, koulutus mahdollisuuksien selvittelyä, tutustumiskäyntejä työpaikoille sekä innostusta ja kannustusta työnhaun prosessiin.

Millä tavoin tämä siis eroaa olemassa olevista työhönvalmennuksista? Toiminta alueen palvelukentän kartoituksesta voimme huomata, että työllisyyspalvelut ovat monelle pitkän matkan päässä ja hankalasti tavoitettavissa joko matkasta tai palvelun tarjoajasta johtuen. Tämä kehittämistehtävä tuo työhönvalmennuksen palvelun käyttäjän eli nuoren työttömän luokse tai sinne missä nuori apua tarvitseekaankin, oli kyseessä sitten maatilavierailu, oppilaitoskäynti, työnantajatapaaminen tai kannustuksen tarve kotona töitä etsiessä.

Palvelun toiminta on nopeaa. Puhelimitse on helppo tavoittaa ja sähköposteihin vastataan päivittäin. Palvelu on täysin yksilöllistä. Jokaisen nuoren palvelupolku lähtee hänen omista toiveistaan ja omista ajatuksistaan. On myös ihan hyväksyttävää muuttaa mieltään, palvelumuotoilun ideologian mukaan myös palvelu muuttuu vastaamaan nuoren uusia tarpeita ja toiveita.

Mukaan valikoitui viisi kohderyhmään kuuluvaa nuorta, joista käytetään tästä eteenpäin nimiä A, B, C, D ja E raportointijärjestyksessä. Nuoret olivat kertoneet kiinnostuksestaan osallistua projektiin haastattelun yhteydessä. Jokaisella mukaan valitulla työllistymisen haasteet olivat hieman erilaiset, mutta taustatutkimuksen valossa tyypilliset maaseudun työttömälle nuorelle. Taulukossa 4 on esinostettu 5 erilaista taustatutkimustulosten perusteella tyypillistä työttömän nuoren tyyppiä kehittämistehtävän alueella. Kaikkia tyypejä vastaavat nuoret onnistuttiin saamaan tähän kehittämistehtävään. Prosessin aluksi jokaisen nuoren taustat kartoitettiin tutkimushaastattelua tarkemmin ja sovittiin alustavasti prosessin luonne nuoren toiveiden ja odotusten mukaisesti. Palvelumuotoilulle tyypillisesti prosessi kuitenkin kaikissa tapauksissa muuttui jatkuvasti vastaamaan paremmin kunkin nuoren tarpeita.

Tämän toimintamallin kokeilun ulkopuolelle jääneet halukkaat nuoret ohjattiin kunnallisten palveluiden pariin tai yhteistyö heidän kanssaan jatkuu Tieni työhön -hankkeessa. Työhönvalmennukseen osallistuneilta pyydettiin kehittämisideoita läpi koko prosessin ja valmennuksen loputtua vapaata kirjallista palautetta prosessista. Lisäksi nuoret raportoivat kukin tavallaan projektin etenemisestä.

Koska palvelumuotoilu tehtiin osana Tieni Työhön -hanketta, oli työhönvalmennuksen toteuttaminen osin mahdollista työajalla. Myös hankkeeseen liittyvät viestintäkanavat, verkostot ja laitteet olivat hyödynnettävissä kehittämistehtävän aikana. Taustatukena läpi koko prosessin ovat toimineet Ampun 4H-yhdystyksen henkilöstö ja Tieni Työhön -hankkeen ammatillinen ohjausryhmä.

7.1 Case A: pitkät välimatkat ongelmana

Valmennettava A on 19-vuotias nainen, jonka koulutustausta on ainoastaan peruskoulu. Hänellä on ollut lyhyitä työsuhteita eri aloilta. A kokee, että hänen suurimmat haasteet työllistymisessä ovat pitkät välimatkat ja kulkemisen ongelmat. A:lla ei ole selvää kuvaa tulevaisuuden urahaaveista. Työhönvalmennukselta hän toivoo apua työn löytymiseen hyvien kulkuyhteyksien päästä, selvyttä tulevaisuuteen sekä uusia ideoita ja kannustusta. Hänen toiveensa oli, että työhönvalmennus toteutetaan sekä kasvotusten että sähköpostilla ja puhelimitse.

Moi, toivon tosiaan, että voisit auttaa minua. Tilanne alkaa tuntua jo todella raskaalta, kun töitä ei löydy ja talous on tiukilla. Olen 19-vuotias nainen vailla ammatillista koulutusta. Työkokemusta minulla on monelta alalta, niin kaupan kassalta, varastosta, maatilantöistä, lastenhoidosta kuin leipomostakin. Itse koen ja uskon, että suurin este minun työllistymisessäni on se, että lähiseudulla ei ole töitä tarjolla ja minulta puuttuu ajokortti. Olen kyllä valmis pyöräilemään alle 10km suuntaansa, jos työ on päivisin. Ajatuksissa on hankkia ajokortti, mutta siihen pitäisi saada vähän varoja kerättyä. Muuttamista on turha ehdottaa, sillä mieheni on maanviljelijä ja tilaa ei saa siirrettyä

Kuten nuoren itsensä esittelystä käy ilmi, on nuorella motivaatio työllistymiseen. Erityisen haasteelliseksi tilanteen tekee ajokortin ja auton puute, koska julkiset kulkuyhteydet ovat erittäin huonot. Muualle muuttaminen voi joissain tapauksissa tulla kyseeseen ja olla tilanteeseen paras vaihtoehto, mutta perheestä eroaminen ei liene kenenkään etujen mukaista, ainakaan inhimillisestä näkökulmasta. Kun painavat syyt pitävät maaseudulla kiinni, voi kulkuyhteyksistä muodostua todellinen ongelma, kuten tässä tapauksessa. Ammatillisen koulutuksen puutteesta huolimatta nuoren ensisijainen tavoite on avoimille työmarkkinoille työllistymisessä koulutuksen hankkimisen sijaan.

7.1.1 Työhönvalmennus A

Viime vuosien aikana etenkin suurempien kaupunkien ympäröivälle maaseudulle on sijoittunut paljon tilaa vaativaa teollisuutta ja kasvuyrityksiä perinteisten maaseutuelinkeinojen rinnalle. Työvalmennus aloitettiin alkukartoituksen jälkeen alueen työmarkkinatilanteen selvittelyllä. Tässä tapauksessa nuoren lähiympäristössä on kuitenkin ainoastaan maaseutuelinkeinoja. Työtä on kysytty alueen tilallisilta, mutta tarvetta on ainoastaan satunaiselle kausityövoimalle.

Soittelin tänään kaikki mahdolliset lähiseudun yritykset läpi ja tutustuin vinkkaamaasi maaseudun työnvälityspalveluun. Kävely tai pyöräilymatkan päässä ei ole lainkaan työpaikkoja. Nyt olen jotenkin umpikujassa, onko tyydyttävä tosiaan siihen, että työllistyminen tässä tilanteessa on mahdotonta. Tuskinpa vaan pystyt sinäkään työpai-kaksi muuttumaa?!

Tutkimustulosten nojalla on perusteltua väittää, että pitkittynyt työttömyys ja kerta toisensa jälkeen työnhaussa koetut pettymykset lamauttavat työnhakijaa ja tilanne alkaa tuntua toivottomalta. Etenkin tällaisessa tilanteessa henkilön on vaikea ajatella ”laatikon ulkopuolelle” ja säilyttää motivaatio työnhakuun. Toki tässä tilanteessa olisikin helppo todeta, että on kolme vaihtoehtoa; a) muutto, b) ajokortti tai c) tilanteeseen tyytyminen. Tilanteeseen tyytyminen on varmasti monella työllistymisen esteenä. Työllistyminen voi vaatia todella paljon ponnistelua ja tuntua hetkittäin työltä itsessään. Vaihtoehtoja ja työllistymisen mahdollisuuksia voi joutua etsimään useaa eri kautta.

Monet yritykset mahdollistavat työn tekemisen kotoa käsin etätöinä. TE-palveluista etsittynä ainakin osittaista etätöiden mahdollisuutta tarjoaa parhaillaan liki 400 työpaikkaa.

Etätö olisi mahtava juttu, koska se poistaisi kulkemisen ongelmat. Kävin ilmoituksia läpi ja soittelinkin muutamaa yritykseen. Samalla selvisi, että niihin kaikkiin tuntuu olevan valtavasti hakijoita. Olin jo saanut toivon kipinän, mutta tämän kortin kuivussa kasaan epätoivoni on jopa aiempaa syvempi. Olen yrittänyt tarjota lähiseudun asukkaille apua siivoukseen ja lastenhoitoon jne., jotta saisin rahat ajokorttiin. Ei ole tuottanut tulosta. Idea etätöistä oli hyvä, mutta muuta apua tästä ei ole ollut. Tuntuu ajanhukalta. Osaamista yrittäjäksi minulla ei ole. Mitä nyt? Joko luovutetaan?

Tässä vaiheessa on viimeistään selvää, että työtä ei löydy läheltä. Matkaa lähempään pieneen keskustaan tulee hänen kotoaan noin 10 kilometriä ja suurempaan reilut 20 kilometriä. Keskustelujen kautta selvisi, että lähinaapureista useimmat käyvät muualla töissä. Naapureilta voisi tiedustella kimpakyytien mahdollisuudesta. Missä he käyvät töissä ja millä he kulkevat?

Tuntuu jotenkin nololta mennä naapureiden oviin koputtelemaan, vaikka hyvissä väleissä ollaankin. Olisi helpompaa lainata sokeria kuin kysyä kyytiä. Oma työttömyys hävettää myös. On myös outoa kysellä kyytiä, kun ei tiedä minne sitä kysyy.

Ei ole laisinkaan poikkeuksellista, että työttömyys tuntuu nololta ja siitä puhuminen hankalalta. Asia tulisi onnistua kääntämään niin, että työttömyyteen tyytyminen on noloa, aktiivisesti työn etsiminen ei.

Tänään juttelin lähinaapureiden kanssa. Kaikki suhtautuivat tosi kannustavasti. Valittavasti tulosta ei kuitenkaan juuri tullut. 3 muualla töissä käyvää löysin, mutta 1 heistä käy vuorotöissä, 1 sopii joka päivälle uudet aikataulut ja yhdellä työntekopaikka vaihtuu päivittäin. Kaikkien kyydissä kyllä pääsisi, jos aikataulut sopisi yksiin. Nyt ei ole tässä kulmilla enää oikein keltä kysyä. Vielä yhden naapurin hivenen kauempana kyselen.

Jos aikataulut olisivat käyneet olisi apua kyyteihin löytynyt naapureiden avustuksella. Toki mitään työpaikkaa, jonne kyytiä tarvitsee ei edes ollut vielä tiedossa. Lähinaapureiden rytmiin sopivaa työtä on kuitenkin hankala löytää.

Lähiseutu ei ole täysin autiota ja muutaman kilometrin päässä kulkee isompi tie kahden isomman keskuksen välillä. Autoja tällä valtavyöllä kulkee jatkuvasti. Jonkun kulkijan kyytiin pääseminen voisi ratkaista kulkemisen ongelman. Kulkijoiden tavoittaminen on kuitenkin oman haasteensa. Sosiaalinen media yhdistää tänä päivänä useita ihmisiä. Samanhenkisille on omia ryhmiä ja saman seudun asukkaille omansa. Tässä vaiheessa sosiaalisen median hyödyntäminen on tehokasta ja perusteltua, jotta tavoitetaan ihmiset, jotka ajavat henkilön asuinpaikan lähistöltä kohti vilkkaampia työmarkkinoita.

Laitoin Facebookiin muutamaan lähiseudun kylän ryhmään ilmoituksen, jossa kerroin rehellisesti omasta tilanteestani ja, että kaipaisin apua kyyteihin, jos satun töitä saamaan. Jo 4 tunnin sisällä oli tullut 7 vastausta, jossa kerrottiin, että olen tervetullut kyytiin. Mahtavaa! Alan nyt laittaa työhakemuksia!

Pienellä onnistumisen askeleella oli merkittävä vaikutus motivaation lisäämiseen.

Moi Reetta, et usko mitä kävi!!! Yksi ilmoitukseen vastanneista laittoi viestin, että hänen työpaikallaan puuteollisuudessa on vapaita työpaikkoja. Hänen pomonsa oli tavastellut, kun aktiivisia ja motivoituneita työntekijöitä ei tunnu löytyvän millään. Hän oli kertonut minusta ja siitä, kuinka kyselin kyytiä, jotta voisin työllistyä, ja miten hänelle jäi kuva, että motivaatio töihin on kova. Nyt minulla on huomiseksi haastattelu sinne! Soitan sulle heti sen jälkeen.

Seuraavana päivänä haastattelun jälkeen A lähetti minulle WhatsApp-viestin ja kertoi onnistumisestaan haastattelussa.

Mä sain sen työn, mä sain sen työn! Työt alkaa ensi maanantaina! Jee!!! Kiitooos!!

Toisinaan työhönvalmennus jatkuu asiakkaan työllistymisen jälkeen työssä pysymisen tukemisena. A:n tapauksessa esiin ei noussut tarvetta jatkaa valmennusta koska A:n työkyvyssä tai motivaatiossa ei ilmennyt haasteita. Työhönvalmennus päättyi onnistuneena A:n työllistymiseen.

Työhönvalmennuksen jakson jälkeen kaikilta osallistuneilta pyydettiin vapaata palautetta. A toimitti alla olevan palautteen sähköisesti prosessin jälkeen.

Moikka Reetta ja kiitos vielä antoisasta valmennusprosessista. Koko valmennuspolku oli innostava ja kannustava. Erityisen mahtavaa mielestäni oli se, että sain aina nopean vastauksen joko puhelimitse tai sähköpostilla. Olen aiemmin tuskaillut yksin työnhaun kanssa, mutta ensimmäistä kertaa minulla oli tunne, että joku todella tukee minua ja auttaa työnhakemisessa. Vaikka olenkin kokenut, että työnhakutaitoni ovat ajan tasalla! Fiilattavaa näköjään löytyi.

Onnistumisen kannalta tärkeintä oli se, että keksit aina jonkun uuden idean, kuinka työllistyä. Alkuun jotenkin tuntui vähän nololtakin mennä kyselemään naapureilta, saati huudella facessa, mutta kannattihan se! Toisinaan mietin mikä olisi ollut seuraava ideasi...?

Erona julkisiin työllistymispalveluihin oli tunne siitä, että olet minun puolella, tukena ja kaverina työnhakemisessa. Vaikka olisinkin kokenut Facebookissa huutelun itse hyvänä ideana, tuskin olisin tehnyt niin ilman kannustusta!

Kokonaisuudessaan minusta tämän kaltaisella palvelulla voitaisiin auttaa monia nuoria työllistymään.

7.1.2 Yhteenveto ja pohdinta A:n työhönvalmennuksesta

Heti alkuun oli selvää, että A:lla on hyvä motivaatio työllistymiseen. Hän kaipasi vain tukea ja kannustusta sekä hiukan uusia ajatuksia työnhakuun. Lopputulos on tässä tapauksessa toki mitä parhain, vaikka alkuasetelma vaikutti haastavalta. Työhönvalmennus prosessi sujui asiakkaan kanssa loistavassa vuorovaikutuksessa vain muutaman kerran tapaamisella. Lopputuloksen syntymiseen merkittävä rooli oli nuoren omalla toiminnalla, valmennuksella ja olipa mukana hieman tuuriakin.

Epätoivon hetkellä kannustavalla työhönvalmennuksella voi olla huikea merkitys. Kun nuori kohtaa pettymyksiä toisensa perään, voi tuntua hankalalta koota itsensä jatkamaan työnhakua. Tässä tapauksessa itse valmennusprosessi eteni melko suoraviivaisesti, eikä toimintatavan muutokseen kesken prosessin koettu suurta tarvetta. Päämääränä oli koko ajan työllistyminen palkkatyöhön. Työllistymisen mahdollisuuksia sen sijaan jouduttiin hakemaan useammasta eri suunnasta.

Tässä tapauksessa tärkeintä oli nuoren tsemppaaminen ja uusien ideoiden tuominen työnhakuun. Mitä muut työttömät ja toisaalta työhönvalmentajat voivat oppia tästä casesta; ole aktiivinen ja osoita se, sosiaalinen media on tänä päivänä erinomainen apu työllistymiseen. Työllistyminen on mahdollista myös haastavista lähtökohdista.

7.2 Case B: tukea myös työnantajalle

Case B:ssä käsiteltiin 25-vuotiaan perheenäidin haasteita työllistymisessä. Hänellä on vain vähäistä työkokemusta ja koulutus pohjana ainoastaan peruskoulu. Ammattikoulu on aikoinaan jäänyt lasten myötä kesken. B kokee suurimpina haasteinaan työllistymisessä koulutuksen ja työkokemuksen puutteen sekä maaseudun työmarkkinat. Hän tunnustaa myös olevansa hieman aikaansaamaton työnhakemisessa. B:n toiveena on löytää työtä, jossa viihtyy ja josta saa palkan, jolla pärjää. Työhönvalmennukselta hän toivoo apua alkuun ja tulevaisuuden visioimiseen. Valmennuksen hän toivoi toteutuvan säännöllisten tapaamisten muodossa. B kertoi omasta tilanteestaan näin:

Olen 25-vuotias perheenäiti ja pikkuhiljaa vailla töitä. Viimeiset 5 vuotta olen ollut kotiäitinä ja nyt haluaisin jo työelämään. Minulla on taustalla lukio ja kesken jäänyt eläintenhoitajan perustutkinto. Meillä kotona on myös viljatila, joten osaamista siltäkin puolelta löytyy. Papereiden pyörittelijäksi toimistoon minusta ei ole, mutta muuten työ kuin työ käy. Jatkossa aion kouluttautua lisää, mutta lasten ollessa pieniä, on perhe vielä etusijalla. Näen, että suurin haaste työllistymisessä on saamattomuus tarttua toimeen, ehkä vähän osaamattomuus hakea töitä ja työkokemuksen puute. Toisaalta koen hiukan kärsiväni maaseudun työllisyysympäristöstä, koska työpaikkoja on tosi vähän täällä.

Nuoren B:n tapauksessa työllistymisen haasteet ovat hyvin yleisiä niin maaseudulla asuvalle nuorelle kuin kaupunkilaiselle.

7.2.1 Työhönvalmennus B

Kuten kaikkien valmennettavien kanssa, ensimmäisellä kerralla kartoitimme lähtötilanteen ja laitoimme työnhakutaidot kuntoon.

CV:n tekeminen on tuntunut minusta työläältä ja hankalalta. Jotain hyviä työpaikkoja on mennyt sivu suun jo pelkästään siitä syystä, että en ole saanut aikaiseksi tehdä ansioluetteloa ja toisaalta ansioluetteloa laatiessa tuntuu, ettei minulla oikein edes ole ansioita joita esitellä. Jotenkin olen aina myös ajatellut, että CV:hen voi laittaa vaan ne asiat, joista on jonkun ulkopuolisen antamat todistukset. Nyt tajusin, että myös harrastusten ja kotitilan töiden kautta hankittu osaaminen on osaamista siinä missä mikä tahansa muukin.

Toisella tapaamisella kartoitimme tarkemmin aluetta, jolla työssäkäynti onnistuisi sujuvasti. Samalla katsastimme netistä alueen työpaikkoja ja mietimme alueen yrityksiä, joissa piilotyöpaikkoja mahdollisesti voisi olla. Piilotyöpaikkojen suhteellisesta osuudesta kaikkien avointen työpaikkojen määrään on arvioita lähteestä ja yleisestä työmarkkinatilanteesta riippuen aina kahdestakymmenestä prosentista kahdeksaankymmeneen prosenttiin. Vaikka suhde vaihtelee, on kuitenkin selvää, että iso osa kaikista avoimista työpaikoista on piilotyöpaikkoja. Sen vuoksi avoimien hakemusten lähettämistä ei koskaan tulisi aliarvioida. Tehdyn CV:n myötä B innostui lähettämään avoimia hakemuksia useisiin yrityksiin. Toki on tärkeää, että työhakemus kohdennetaan, aina haettavaan työpaikkaan, mutta huolellisesti tehty CV ja hakemuskirje helpottavat uusien hakemusten tekemistä.

Töiden etsiminen tuntuu työltä jo itsessään. Monet mielenkiintoisten paikkojen saaminen kaatuu työkokemuksen ja koulutuksen puutteeseen. Toisaalta työtä on paljon helpompi nyt hakea, kun on valmiina CV ja hyvä hakemusohja.

Kolmannella tapaamisella selvisi, että B:n ajatukset ovat merkittävästi muuttuneet ja koulutuksen hankkiminen on alkanut kiinnostaa. Tässä vaiheessa työnhaku laitettiin syrjään ja ryhdyimme miettimään ammattivaihtoehtoja. Vaikka koulutuksen hankkiminen alkoi tuntumaan hyvältä ajatukselta, epäilyksiä herättää matka ammattikouluhin ja opintotuki tuntuu kovin pieneltä.

Työmarkkinoilla ei ole kovin kovassa huudossa ilman työkokemusta. Työkokemusta taas on hankala saada ilman koulutusta. Opiskelu sinällään tuntuisi kivalta ajatukselta, mutta matka kouluun ja pienen pieni opintotuki hirvittää. Sitä on vähän kuin umpikujassa.

Nykypäivänä yhä joustavimmat opintopolut ovat mahdollisia ja opintoja on mahdollista suorittaa enenevässä määrin liki kokonaan etänä, monimuotona tai oppisopimuksella. Seuraavalla valmennustapaamisella esittelin B:lle ajatuksen joustavammasta opintopolusta. Samalla yritimme kirkastaa ajatusta tulevaisuuden haaveammattista. Koska ajatus haaveammattista ei ollut vielä kristallinkirkas, monien netistä löytyvien ammatinvalintatestien tukemana rajasimme vaihtoehdot kolmeen. Vaihtoehdoiksi jäivät eläintenhoitaja ja maatalousala, lähihoitaja sekä lastenhoitaja. Työkokeilu, eli työhön tutustuminen työpaikalla työmarkkinatuella on jossain määrin varmasti kaikissa kolmessa ammatissa mahdollinen. Mikäli sitoutuminen vähintään kuukauden kestävään työkokeiluun tuntuu raskaalta, on kevyempi vaihtoehto vain sopia tutustumiskäynti itseä kiinnostavan alan työpaikkaan tai haastatella alan ammattilaisia.

Enpä ole koskaan aiemmin ajatellut, että toisten työpaikoille voisi tuosta noin vaan mennä tutustumaan. Tarkemmin kun mietin, niin miksikä ei. Aiemmin olen ajatellut, että ammattiin tutustuakseen pitäisi mennä työkokeiluun. Työkokeilusta saatava kulu-korvaus jää kuitenkin niin pieneksi ja matka venyy pakosti pitkäksi, joten se ei tunnu vaihtoehdolta.

Kuten B totesi, tutustumiskäynnit työpaikoille tuntuu nuorista usein vieraille. Huolellisella alaan tutustumisella voidaan kuitenkin vähentää koulupudokkaiden määrää. B ymmärsi tutustumiskäynnin idean. Hän innostui kovasti mahdollisten tutustumispaikkojen etsinnästä ja sai ikään kuin uutta virtaa tulevaisuutensa polun etsimiseen. B:n innostuksen myötä aiemmin sovitut säännölliset tapaamiset vaihtuivat lyhyisiin päivittäisiin WhatsApp-viesteihin. Työhönvalmennuksessa toisinaan asiakkaan

suurin tarve on saada kaveri työnhakuun. Selkeitä osaamisen puutteita ei välttämättä ole, mutta oma motivaatio ei kanna läpi pettymysten.

Ihanaa, kun on joku jolle voi laittaa viestiä omien ajatusten muuttumisesta ja omasta innostuksesta. Ja sekin, että pettymyksen keskellä saa kannustusta.

B sopi itsenäisesti työhön tutustumiset itseä kiinnostavien alojen työpaikoille. Hän ymmärsi, että omalla aktiivisuudella voi jättää hyvän kuvan mahdolliselle tulevaisuuden työnantajalle. Työpaikkakäynnit eivät kuitenkaan selventäneet B:n tulevaisuuden haaveita. Hän kertoi huomanneensa eräällä ohikulkumatkalla läheisen tilan pihapiirin, jossa useat eläinlajit laidunsivat keskenään. Tuo idyllinen maalaisympäristö oli tehnyt häneen vaikutuksen ja ajatukset palautuivat jälleen maaseutu- ja eläinammatteihin. B tajusi heti haluavansa vieraila kyseisellä tilalla, mutta vaikka aiemmat työpaikkakäynnit oli sujunut itsenäisesti, hän koki tarvitsevansa tukea tilavierailuun. Näin ollen vierailimme yhdessä kyseisellä tilalla. Vierailulla nuoren tulevaisuuden unelmat saivat vahvistusta.

Tänään se tila jossa kävimme... sellaisella tilalla haluaisin työskennellä.

Ampun 4H-yhdistyksessä on aiemmin tehty selvitys paikallisten maatilallisten halusta ja mahdollisuuksista työllistää nuoria. Tilojen joukosta kohtuullisen välimatkan päästä löytyi tila, joilla ainakin satunaiselle työntekijälle olisi tarvetta, mutta työnantaja velvoitteiden haasteellisuus on jarruttanut työnantajaksi ryhtymistä.

Otin ensin itse yhteyttä tilaan selvittääkseni tilallisten halukkuuden työllistää nuori. Toki nuori itse olisi voinut heti alkuun olla yhteydessä tilaan, mutta koin viisaammaksi olla herättämättä turhaa toivoa ennen asioiden varmistumista. Työntekijän ja työnantajan yhteen sopimisen pohtiminen ja varsinainen työsuhteen solmiminen jäivät heidän itsensä vastuulle.

Tilalliset kertoivat työvoiman tarpeesta, mutta kokivat työnantajavelvoitteet haastavina ja ahdistavina. Pienyrittäjänä myös huoletti, miten tilan talouden käy, jos työntekijä on huono tai esimerkiksi tulee paljon sairaspöissaoloja. Sovimme tilallisten kanssa muutaman tapaamisen, jossa kävimme rauhassa työnantajavelvoitteita läpi, ja he saivat rauhassa miettiä haluaan todella ryhtyä työnantajaksi.

Työnantajien kanssa muutaman kerran tavattuani he kertoivat olevansa innokkaita toimimaan työnantajana tuettuina. Ajatuksena oli, että he tarjoaisivat alkuun lyhyen työsopimuksen B:lle, jotta B:n ammatinvalinta saa vahvistuksen ja tilalliset näkevät B:n sopivan heille työntekijäksi. Sovimme, että tämän kehittämistehtävän jälkeen tilalliset saavat tarvitsemansa tuen seuraavan puolen vuoden ajan Tieni työhön -hankkeelta. Tilalliset halusivat itse ottaa yhteyttä B:hen ja sopia työhaastattelusta.

Tänään minulle soitettiin läheiseltä tilalta ja pyydettiin työhaastatteluun. Jännittää kamalasti! Nyt tarvitsen apua haastattelusta selviämiseen, sellaisessa en ole ikinä ollut!

Työhaastattelu on jännittävä tilanne jo tottuneemmallekin haastatteluiden kävijälle, ensimmäisestä kokemuksesta puhumattakaan. Epävarmuus työhaastattelussa ja omat sosiaaliset rajoitteet nousivat esiin myös taustatutkimukseksi tehdyn haastattelun vastauksissa. Haastattelua olisi hyvä harjoitella etukäteen oman jännityksen lieventämiseksi ja toisaalta osoittaakseen työnantajalle olevansa motivoitunut ja arvostavansa haastattelijoina sekä työpaikkaa huolellisella valmistautumisella.

Huomenna on työhaastattelu. Jännittää kovasti, olen valmistautunut katsomalle You-Tubesta vinkkaamiasi videoita ja miettinyt myös, kuinka toisin esille omia parhaita puoliani. Nyt tuntuu etuoikeutetulta, kun omaa jännitystä voi purkaa ulkopuoliselle tukijalle ja samalla saa ammattimaisia vinkkejä.

Mahdolliset B:n tulevat työnantajat toivoivat läsnäoloani työhaastattelutilanteessa ja etenkin työsopimuksen solmimisvaiheessa, jotta sopimus menee pykälineen oikein. Tätä ei kuitenkaan kerrottu etukäteen B:lle, jotta työhaastatteluun valmistautuminen olisi aidompaa tilannetta vastaava.

Tilalliset ja B päätyivät sopimaan alkuun kolmen kuukauden määräaikaisesta työsuhteesta. Työhönvalmennuksen jatkaminen ei siis näyttänyt enää tarpeelliselta. Viikon kuluttua B kuitenkin soitti ja kertoi alan ja työpaikan tuntuvan oikealta, mutta samalla takaraivossa painoi ajatus keskeytyneistä opinnoista. Sovimme tapaamisen, jossa mietimme jatkovaihtoehtoja ja palauttelimme mieleen aiemmin käytyjä keskusteluja joustavista opintopoluista, etäopinnoista ja muista opintojen suoritussuoritusmahdollisuuksista.

Etäopinnot houkuttaisivat minua, mutta energiaa ei riitä tehdä sekä työpäivää, että opintoja. On varmasti valittava jompikumpi. Toisaalta lasten kannalta etäopiskelu olisi arvokasta, mutta toisaalta ei rahastakaan haittaa olisi.

Opinnot ja työ eivät läheskään aina ole toisensa poissulkevia vaihtoehtoja. Työn ohessa tai työpaikalla opiskelu on yhä enemmän nykyaikaa. Kehotin B:tä juttelemaan tilallisten kanssa oppisopimuskoulutuksen tai työn ohella opiskelun mahdollisuuksista.

Keskustelin tänään työnantajien kanssa ja he olivat suorastaan innostuneita oppisopimus ajatuksesta. Meillä ei vaan kummallakaan ole hajuakaan, miten se käytännössä toteutuu.

Tässä vaiheessa B ja tilalliset oli aika ohjata yhteistyöhön oppisopimuskeskuksen ja oppilaitoksen kanssa. B:n valmennus päättyi eteenpäin ohjaamiseen, mutta aiemmin sovitun mukaan tuki tilallisille säilyy Tieni työhön –hankkeessa.

Valmennusjakson jälkeen B lähetti sähköpostitse palautteen työhönvalmennuksen toteutuksesta.

Minulla on jonkun verran kokemusta TE-palveluiden kanssa tehdystä uraohjauksesta ja työnhakutaitojen kehittämisestä. TE-toimiston kanssa yhteistyö on vaan todella hidasta, koska tapaamisia ei saa sovittua intensiiviseksi jatkoksi, vaan tapaamisten välissä ehtii olla jopa kuukasia väliä.

Tässä työhönvalmennuksessa mielestäni parasta oli juuri intensiivisyys, nopeus ja tehokkuus. Kaltaiseni hivenen saamattoman ihmisen kanssa ote tulee pitää tiiviinä, jotta tuloksia syntyy. Nyt oli koko ajan tekemisen meininki.

Alkuun ajattelin, että kaikkein parasta olisi toteuttaa työhönvalmennuksen prosessi kasvotusten ja osittain näin olikin. Pian kuitenkin huomasin, miten tärkeäksi minulle muodostui WhatsAppilla käytävät keskustelut ja nopeat vastaukset pieniin yksittäisiin kysymyksiin.

Kokonaisvaltaisesti olen erittäin tyytyväinen projektiin. Toisaalta mietin kyllä, että valmentajan ja valmennettavan keskinäisillä suhteilla ja toimeen tulemisella on suuri rooli. Mikäli valmentaja tuntuu vieraalta tai muuten epämiellyttävältä toimia hänen kanssaan, ei valmennus johda tuloksiin, koska oma motivaatio kärsii.

Jos tällaista valmennusta joku tekee ainoana työnään, niin hukkuuko asiakkaat masaan ja samalla yksilöllisyys vähenee? Näin ei nyt päässyt käymään, vaan minut ja tarpeeni huomioitiin yksilönä. Onko riski kuitenkin olemassa?

7.2.2 Yhteenveto ja pohdinta B:n työhönvalmennuksesta

Usein etenkin ammatillista koulutusta vailla olevilla nuorilla on epävarmuus omasta tulevaisuudestaan ja jo tulevaisuuden vision kirkastamiseksi tarvitaan tukea. Suomalainen koulutusjärjestelmä johtaa suoraviivaisesti ammattia kohti ja maksimissaan yhtä välivuotta koulutusasteiden välissä pidetään hyväksyttävänä. Kun nuori sitten putoaa kelkasta pois ja aikaa kuluu, on takaisin rytmiin pääsy jo hankalampaa. Tällöin nuoren tukipalveluiden tarve korostuu. B:n tapauksessa työhönvalmennuksen merkittävin rooli oli juuri toimia tukijana työnhakuprosessissa.

Toinen merkittävä tekijä nuoren työllistymisessä oli aiemmin Ampun 4H-yhdistyksessä tehty selvitys maatalojen mahdollisuudesta työllistää nuoria. Kuka tahansa voi kuitenkin soittaa yrityksiin ja selvittää työllistymisen mahdollisuuksia. Tehty selvitys ei tuskin siis itsessään oli ainut syy työllistymiseen, sen avulla vaan oikaistiin hieman.

Tässä tapauksessa nousi esille myös työnantajien tuen tarve. Ei ole laisinkaan tavatonta, että monet pienet yritykset kokevat työnantajavelvoitteet raskaina ja haastavina, jos asia on uusi. Työnantajat voivat siis tarvita tukea siinä missä työnhakijatkin. Maksullisia palveluita työnantajille on toki tarjolla ja esimerkiksi tässä tapauksessa kuuluminen maaseututyönantajien liittoon olisi auttanut. Toisaalta kun työttömän tukipalveluihin käytetään resursseja, miksi niitä ei voisi jakaa myös työnantaja puolelle? Työnantajien tukemisella voi olla merkittävä työllisyysasteen nousuun.

Palautteessaan B nosti esiin hyviä huomioita työhönvalmentajan ja valmennettavan keskinäisen suhteen tärkeydestä. Ilman onnistunutta kommunikointia tuloksia ei voi syntyä. Huomionarvoista on kiinnittää huomiota myös B:n mainitsemaan asiaan henkilökohtaisuuden säilymisestä palvelujen määrän noustessa. Onnistuneen työhönvalmennusprosessin taustalla on aina henkilökohtaisuus.

7.3 Case C: Itse itsensä työllistäjänä

C on 26-vuotias mies, jolla taustalla on peruskoulu ja maaseutuyrittäjän perustutkinto. Työkokeemuksesta suurin osa koostuu oman tilan töistä ja pimeänä tehdystä työstä lähiseudun tiloilta. Muutaman vuoden kuluttua C:n on tarkoitus siirtyä omalle kotitalalleen viljelijäksi sukupolven vaihdoksen

myötä. Tuohon saakka tavoitteena on löytää kokoaikainen palkkatyö. C kokee, että suurimmat haasteet työllistymisessä ovat puutteelliset työnhakutaidot ja suppea todistettavissa oleva työkokemus. Hän kokee haasteeksi myös sen, että voi sitoutua työhön ainoastaan sukupolvenvaihdokseen saakka. Työhönvalmennukselta hän toivoo henkilökohtaista ohjausta työnhakuun joustavalla aikataululla.

Alkukartoituksessa kävi ilmi, että motivaatiota työllistymiseen C:llä on, mutta työnhakutaidoissa on selvästi petrattavaa. Tähän saakka C on elellyt hivenen huolettomasti sukupolvenvaihdosta odottaen. Nyt päivät alkavat tuntua kuitenkin pitkiltä ja pitkistä välimatkoista ja rahan puutteesta johtuen elämä rajoittuu oman pihapiirin sisälle. Samalla arjen rytmi on kadonnut elämästä tyystin.

7.3.1 Työhönvalmennus C

Alkuun käyimme C:n kanssa runsaasti aikaa työnhakutaitojen kehittämiseen. Kaikki kirjalliset työt ovat tuntuneet C:stä aina lukihäiriön takia kovin työläiltä ja tästä syystä myös omatoiminen tiedon hankinta esimerkiksi työnhakutaitoihin liittyen tuntuu ponnistelulta. Nykypäivänä nousevaksi trendiksi on noussut videoCV:t ja muut sähköiset osaamisen esittelyt. Sosiaalisesti reippaana ja tietotekniikkataitoinena C halusi toteuttaa työnhakemisen materiaalit videoiden kautta. Videoita kuvatessa ja muokattaessa kului kaksi seuraavaa tapaamista vielä saman viikon aikana.

Työnhakemusten kirjoitus on ollut aina mulle tosi vaikeeta. Usein oon mennyt vaan kysymään jostain, onko töitä tarjolla. Joskus on jotain pikkukeikkoja ollutkin. Tämän valmennuksen alussa jo tajusin, että eihän kaiken oo pakko olla tekstiä paperilla. Videoitseasiassa kertookin enempi.

Muutamit rennot tapaamiset johtivat syvemmän luottamuksen syntyyn ja seuraavalla tapaamisella C kertoi vähän häpeillen tehneensä runsaasti pimeää työtä lähiseudun tiloilla. Viime aikoina on kuitenkin noussut pintaan ajatus, että pimeätyö ei ole oikeaa työtä. Keskustelimme pitkään työn tekemisen yhteiskunnallisista- ja henkilökohtaisista vaikutuksista

Pimeestätyöstä mä oon saanu euroja just siihen hetkeen, mutta aina ne on mennyt johonkin turhaan. Pitkällä tähtäimelle pimeä työ ei vaan taida olla hyvä juttu. En ollut aiemmin ajatellut lainkaan pimeän työn vaikutuksia niin itselleni kuin yhteiskunnalla. Eniten ehkä alkoi huolettaa oman eläkkeen kertyminen

Seuraavalla tapaamisella päätimme kuitenkin kysyä lähitiloilta keikkojen tekemisen mahdollisuudesta verokortilla. C:lle oli täysin vieras asia, että työmarkkinatukea menettämättä saa tienata 300 euroa kuukaudessa. Työmarkkinatuen kolmensadan euron suojaisuus mahdollistaa jo useamman päivän työskentelyn. Valitettavasti useimmat tiloista kokivat työnantajavelvoitteet raskaina ja haastavina.

300€ olisi jo merkittävä kohennus talouteen, samalla aktiivimalli toteutuisi, joten kohennusta tulisi tuotakin enemmän. Kävin kysymässä ja harmillisesti tutut tilat eivät ole valmiita toimimaan virallisesti työnantajana. Mulle kyllä käy kans osa-aikatyö ainakin niin kauan kun saa jotain kokopäiväistä.

Tilojen haluttomuuteen toimia työnantajana olin törmännyt jo aiemmin. Tässä vaiheessa koin tarpeelliseksi tarjota tukea myös työnantajille työllistämisen haasteissa. Muutama tila olikin innostunut työllistämään tuettuna. Mahdollisia työnantajia huoletti kuitenkin tuntiveloituksen tuntuva nousu työnantajamaksujen vuoksi. Palkan sivukulut nostavat tuntiveloitusta selvästi. Tällä kertaa tilallisten kanssa käydyt keskustelut eivät tuottaneet tulosta C:n työllistymisen edistämiseksi.

Pohdittuani C:n tilannetta ja valmiita asiakkaita ehdotin C:lle tutustumista kevytyrittäjyyteen. Kevytyrittäjä toimii laskutuspalvelun kautta palkansaajan ja päätoimisen yrittäjän välimaastossa. Yrittäjän ei tarvitse itse huolehtia laskutuksesta, kirjanpidosta tai verotuksesta, vaan voi keskittyä varsinaisten töiden tekemiseen. Kevytyrittäjyys sopii pienimuotoiseen ja sivutoimiseen yrittämiseen. (Kevytyrittäjyys, 2018.)

Kevytyrittäjyys on ollut minulle täysin vierasta. Olen aina luullut, että sitä joko on yrittäjä tai ei ole. Se voisi olla hyvä juttu.

Jo aiemmin mainittu lukihäiriö nousi haasteeksi myös tässä kohtaa itsenäisen tiedon hankinnan kohdalla. Sen vuoksi muutama seuraava tapaaminen käytettiin opiskeluun kevytyrittäjyydestä.

Kyllä mä haluan ja aion ainakin kokeilla kevytyrittäjyyttä, ainakin just sen 4kk, jonka voi, ennen ku tuet menee oman yrityksen takia, jos työkkäri niin tulkitsee. Just aatelin, että voisin muokata sen video CV:n enempi yrityksen esittelyvideoksi. Ja just nää lähitilat voisi olla hyviä asiakkaita.

Kuten arvelimme, lähitilalliset olivat taas kiinnostuneita ostamaan C:n työpanosta. Tämän jälkeen valmennusprosessissa oli etukäteen tiedossa ollut muutaman viikon tauko. Tauon aikana C oli aloittanut markkinoimaan omaa yritystään myös yksityishenkilöille.

Mä oon vähän aatellu, jos lanseerasin itsestäni sellasen kylätalkkarin. Miehen, joka tekee työn, ku työn. Aurauksia, nurmikon leikkuuta, kitkemistä, pieniä korjaustöitä, metsätöitä, polttopuita, mitä nää nyt täällä tarviikaan.

Motivaatio-ongelmista C ei ole alkuunkaan kärsinyt, vaan lähinnä käynnistymisvaikeuksista. Vauhtiin päästyään tuen tarve ilmeni erittäin vähäiseksi. Pian työkeikkoja alkoi tulla.

Nyt on niin paljon hommia tarjolla, etten ehdi enää tätä työvalmennusjuttua ja toisaalta ei oo tarvekaan, kun tilanne on hyvä näin.

Nauhoitin vielä tämän jälkeen C:lle videoterveiset, jossa kerroin mihin ottaa yhteyttä, jos oikea yritys alkaa kiinnostaa. Videolla annoin vinkin myös starttirahasta. Varsinaiseksi yritysohjaajaksi minun oma osaaminen ei olisi riittänyt. Tärkeintä oli ohjata C oikeiden ammattilaisten pariin. Toista kuka kautta valmennusjakson päättämisen jälkeen, C laittoi viestin, jossa kertoi alkavansa oikeaksi yrittäjäksi. Aika TE-palveluiden yritysneuvojalle oli jo varattu.

Työhönvalmennusjakson jälkeen C:n antama palaute jäi hyvin suppeaksi.

Hyvä juttu ehdottomasti.

Noin lyhyen palautteen perusteella toiminnan arviointi ja kehittäminen on liki mahdotonta. Tarjosin C:lle työkeikkaa saadakseni kattavaman palautteen keskustelun kautta työntekemisen lomassa. Kävimme pitkän ja antoisan keskustelun valmennusjakson sisällöstä polttopuita pilkkoessa. Alun alkaen C kertoi olleensa erittäin skeptinen koko palveluun, mutta ajatteli suostua työhön ihan vaan saadakseen päiviinsä ohjelmaa. Lopputulos yllätti hänet ja toisaalta minutkin.

Päällimmäisiä kiitoksen kohteita oli tuki ja apu tiedonhankinnassa ja intensiivinen tapaamisjakso. Hän koki erityisen arvokkaaksi sen, että lukihäiriö otettiin valmennusjaksolla huomioon ja toimittiin sen antamissa rajoissa. Pakollinen kirjoitustyö olisi kuulemma tappanut motivaation heti alkuun.

C koki saaneensa valmennusjakson aikana valtavasti oppia mm. työttömyysturvan suojaosuudesta, kevyt yrittäjyydestä ja video CV:stä. Hän kertoi myös, että pimeästä työstä kertominen tuntui jännittävältä, koska koko ajan odotti saavansa nuhteita asiasta. Kaiken kaikkiaan C koki saaneensa valtavasti tukea ja kannustusta ja löytäneensä polun, jota ei olisi itse tullut ajatelleeksi.

7.3.2 Yhteenveto ja pohdinta C:n työhönvalmennuksesta

C:n valmennusjakso oli myös valmentajalle antoisa ja innostava matka. Tässä prosessi oli parhaimmillaan se, kun pystyy löytämään ja luomaan ideoita, jotka saavat työnhakijan itsensä aidosti innostumaan. C ei missään vaiheessa itse määritellyt maaseudun työympäristöä haasteeksi, eikä se sitä ollutkaan. Maaseutu nousi itseasiassa merkittävimpään rooliin C:n yritystoiminnan käynnistämässä. Hän ei uskonut ympäristön muuttuvan omien vaatimustensa mukaiseksi, vaan muutti ympäristön oman toimintansa voimavaraksi.

Vaikka palkkatyö oli alun alkaen C:n tavoite, tuli aiempien pimeiden töiden pohjalta ajatus, että C:llä on edellytykset toimia yrittäjänä ja toisaalta jo valmista asiakaskuntaa siihen. Tämän vuoksi prosessia lähdettiin yhdessä muokkaamaan yrittäjämäiseen suuntaan.

Vaikka prosessi loppui kuin seinään, tapahtui se kuitenkin kaikessa yhteisymmärryksessä. Asiakkaalla ei ollut palvelulle enää tarvetta. Työhönvalmentajalle paras palaute voi olla se, kun asiakas kertoo, että valmennukseen ei enää ole tarvetta.

7.4 Case D: Kun motivaatio ei riitä

D on 22-vuotias mies, jolla on media-alan ammattikoulututkinto. Palkkatyötä D ei ole tehnyt päiväkään. Työkokemusta hänellä on joitain kuukausia työkokeilujen kautta. Työkokeilut eivät ole olleet omalta alalta, vaan esimerkiksi varastotöistä. D:n suurin toive on työllistyä omalle alalle, näitä ei kuitenkaan lähiseudulla ole. Kulkeminen onnistuu kauemmaksikin, sillä D:llä on oma auto käytettävissä. D kertoo, että hänen omasta mielestään työttömyys johtuu oman alan työpaikkojen puutteesta. D toivoo työhönvalmennukselta apua ensisijaisesti omalle alalle työllistymiseen, jos tämä osoittautuu mahdolliseksi, on muukin palkkatyö mahdollista. D:n toive oli, että valmennus suoritettaisiin kokonaan verkossa.

7.4.1 Työhönvalmennus D

D:n toiveiden mukaisesti työhönvalmennus toteutettiin kokonaan sähköpostitse. Parhaimman käsityksen prosessin etenemisestä saa seuraavan sähköpostikeskustelun kautta.

Moi, mä oon käyny media-alan amiksen ja haluaisin oman alan töitä. Mä en halua muuttaa, ku porukoilla on halpa asua. Joku siis media-alan yritys ois kiva. Pääsen kyllä kulkee, ku on auto. -D

Moikka D, kertoisitko ensin omista työnhakutaidoistasi. Voisin esimerkiksi vilkaista cvtäsi ja vaikka johonkin työpaikkaan laittamaasi hakemuskirjettä. Katsotaan ensin, että työnhakutaidot ovat kunnossa -Reetta

Ei mulla oo cv:tä tehtynä eikä hakemuskirjettä. Mä kirjotan aina hakemukset suoraan sähköpostiin tyyliin: Moi, mä oon D ja ois kiva tulla teille töihin, ku huomasin, että etsitte työntekijää. Mulla on alan peruskoulutus ja oon ahkera ja reipas työntekijä. -D

Työhaussa olisi tärkeää, että työnhaun tärkeimmät asiakirjat eli CV, toisin sanoen ansioluettelo ja hakemuskirje olisi kunnossa. Aika harvoin pelkällä sähköpostiviestillä saa töitä. CV:stä työnantajalle selviää sinun koulutuksesi ja osaamisesi. Hakemuskirjeessäsi kerrot miksi juuri sinä olisit paras valinta ja työhön sopiva ja tuot esille omaa motivaatiotasi.

Mitäs tuumit, jos nähtäisiin joku päivä ja hoidetaan nuo kuntoon. Media-alan ammattilaisena voisit, vaikka lisäksi tehdä työnhaku videon, jossa kerrot itsestäsi ja pääset samalla esittelemään taitojasi. Koska sopisi tavata? -Reetta

Mä haluaisin, että tää valmennus tehtäis vaan tälle sähköpostilla, jos kaipaisin live neuvoa, niin voin kysyä apua vaikka työkärästä. -D

Ok, ihan kuinka haluat. Autan parhaani mukaan. Tässä ohessa on linkkejä, joissa on työnhakemus ja CV pohjia ja hyviä vinkkejä työnhakuun. Lisäksi linkki muutama esimerkivideoon. -Reetta

Kiitti, teen ne jutut, ku jaksan ja ehin. -D

Moikka, kuinka asiakirjojen kanssa etenee. Tarvitsetko apua? -Reetta

Kauhee työlästä. Nyt on ollu kaikkee muuta niin en oo ehtiny. Just huomenna aattelin tehdä ne. -D

Moikka taas, Katselin, että tuossa viereisessä kaupungissa olisi muutama media-alan yritys, niihin varmasti kannattaisi olla yhteydessä ja kysellä työllistymisen mahdollisuuksia. Olisihan se eteenpäin, jos pääsisit vaikka työkokeiluun ja saisit sitä kautta alan työkokemusta ja toisaalta pääsisit näyttämään taitosi. Voithan vaikka soittaa niihin, jos asiakirjojen teko tuntuu työläältä. -Reetta

Onks noissa muka jotai paikkoja auki. Mä en kyllä enää mee työkokeiluun, ku se kulkorvaus ei riitä ees dieseliin ja päivän ruokiin. Ei oo järkee tehdä ilmasiks. -D

Työkokeilusta saisit arvokasta alan kokemusta ja parhaassa tapauksessa palkkatyön työkokeilun jatkoksi. Soita ihmeessä. -Reetta

Aika noloo soittaa, jos ei oo paikkoja auki. -D

Tosi useassa yrityksessä on nykyään piilotyöpaikkoja. Kaikista avoimista työpaikoista ei suinkaan ilmoiteta. Työnantajat toivovat hakijoilta omaa aktiivisuutta ja osoituksen siitä, että ovat kiinnostuneita työskentelemään juuri heidän yrityksessä. Kehottaisin siis etsimään niitä unelmatyöpaikkoja ja laittamaan niihin avoimia hakemuksia, eli kirjeen, jossa kerrot miksi haluat heille töihin ja miksi heidän kannattaisi palkata sinut. Mukaan tietysti ansioluettelo.

Alasi työpaikkoja on ilmoitettu aika vähän ja niihin vähiin on varmasti kamalasti hakijoita. Tästä lähiseudulta voi olla vaikea löytää oman alan työtä. Oletko ajatellut mahdollisuutta työskennellä jollain muulla alalla? -Reetta

Oma ala on se ykkönen, mutta tarpeeks ku maksetaan niin kai sitä vois jotai tehdä. -D

No katsoppa tässä olisi työvoimatoimiston sivustolla avoimeksi ilmoitetut työpaikat lähiseudulla, joihin ei ole työkokemus- tai koulutusvaatimuksia. Laitetaanko hakemus johonkin? Edelleen sanoisin, että työnhakemisen perusta on ne hyvin laaditut hakemusiakirjat, mutta aina voi soittaa tai käydä ihan paikan päällä esittäytymässä. -Reetta

Ei noi oo oikein mun juttuja. -D

Selvä sitten. Harkitse vielä sitä työkokeilua kokemuksen saamiseksi tai avoimiahakemuksia mieleisiin yrityksiin. Sillä aikaa, kun odotellaan, että mieleisiä työpaikkoja ilmaantuu, voitaisiin hoitaa se cv kuntoon. Olisi sitten heti helppo lähettää, kun mieleinen työpaikka tulee esiin, eikös juu? -Reetta

Joo. -D

Moikka moi, miten työnhaku edistyy? Oletko katsellut vapaita paikkoja ja tehnyt hakemusiakirjoja. Mielelläni näkisin tekemäsi videon, sinulla kun osaamista varmasti on.

Meillä yhdistyksessä olisi muuten avoin työpaikka reippaalle tekijälle mehuasemalla. Palkkaus 10€/h. Kiinnostaako?

En oo nyt ehtiny kattoo noita töitä. Oon kattonu, että mun koulutuksellalähtöpalkan pitäisi olla vähintään 15€/h, mut kai mä voin vähä halvemmallaki kokeilla, ku tarviis saaha massii. -D

D tuli sovitusti mehuasemalle. Hän perehtyi työhön ja hoiti sen oikein mallikkaasti. Sovimme seuraavat työpäivät. Seuraavana päivänä D:ltä tuli tekstiviesti, jossa hän ilmoitti, ettei työtehtävät tuntuut mieluisilta.

Niin ei se mehustus oikein ollu mun juttu. Mun ei ehkä kannata tehdä, kun oman alan töitä ku ei oo oikein muuhu motivaatioo. Mä luulen kans, että tästä valmennusjutusta ei oikeen oo apua. Ei ainakaan oo ollu, niin ehkä kantsii keskeyttää, ettei mee turhaa sun ja mun aikaa. -D

Harmillista kuulla ja harmi, etten ole osannut auttaa. Kertoisitko vielä milaista apua kaipaisit tai miten tätä palvelua tulisi kehittää? Tieto olisi minulle arvokasta. -Reetta

Tämän koomin ei hänestä kuulunut. Kuten aiemmin mainittu palvelumuotoiluprosessin palautteen antamisessa on ongelma siinä, että huonon kokemuksen saanut ei enää halua kehittää palvelua, koska hän on jo mielipiteensä muodostanut. Näin kävi tässäkin tapauksessa ja arvioinniksi jäi näin ollen se, että nuori piti prosessia turhana, kuten hänen viimeisimmästä viestistään käy ilmi.

7.4.2 Yhteenveto ja pohdinta D:n työhönvalmennuksesta

Hyvin pian kävi selväksi, että nuoren motivaatio työllistymiseksi ei ollut kovin korkea. Työnhakutaidot olivat hyvin puutteelliset, mutta useasta kehotuksesta ja kannustuksesta huolimatta nuori ei halunnut opetella työnhakemisen perustaitoja ja tehdä työnhaun asiakirjoja. Työhönvalmennuksen toteuttaminen on erittäin haastavaa, mikäli valmennettava itse ei ole motivoituneena prosessissa mukana. Työhönvalmentaja ei voi kuitenkaan tehdä työnhakua valmennettavan puolesta, vaan ainoastaan auttaa ja kannustaa. Tässä tapauksessa kannustus ja neuvot eivät tuottaneet tulosta.

Koska työhönvalmennus toteutettiin kokonaan sähköisesti ei asiakkaan kanssa syntynyt luontevaa vuorovaikutusprosessia eikä palvelumuotoilun arvojen mukaisesti riittävää luotettavuutta. Arvailujen varaan jää, olisiko alkutapaamisella ollut todellista merkitystä prosessille.

Harvoin työhönvalmentajalla on tarjota suoraan työpaikkaa valmennettavalle, toisin kuin tässä tapauksessa. Edes valmiiksi eteen tuotu työpaikka ei auttanut työllistymisessä, koska nuorella ei ollut aitoa motivaatiota työskentelyyn. Nuori itse nosti suurimmaksi haasteeksi maaseudun työllisyysympäristön, vaikka korosti kulkemisen mahdollisuutta myös kauemmaksi. Hän kuitenkin odotti oman alan työpaikkojen ilmaantumista kotiovelle. Tässä tapauksessa työllistymisen todelliseksi haasteeksi ei noussut paikallinen ympäristö vaan oman motivaation ja yritteliäisyyden puute. Mikäli työttömällä ei ole riittävää motivaatiota työllistymiseen, ei toiminta- ja työmarkkinaympäristöllä ole väliä, sillä työllistyminen kaatuu jo omaan itseän.

7.5 Case E: Korkeasti koulutettuna työtä etsimässä

E on 28-vuotias korkeasti koulutettu nainen, joka on muuttanut seudulle miehen kotitalalle. E:llä on maisterin tutkinto alalta, jota hän ei halua tässä yhteydessä paljastaa. Työkokemusta hänelle on kertynyt useampia vuosia omalta alalta. Viimeiset puolitoista vuotta hän on ollut perhevapaalla. E:n suurimpana haaveena on löytää töitä omalta alalta tai siihen läheisesti liittyvältä alalta kohtuullisen kulkumatkan päästä. Suurimpana haasteena työllistymisessään hän pitää oman alan työpaikkojen sijoittumisen suurimpiin kasvukeskuksiin. Auto E:llä on käytössä, mutta lapsen ollessa pieni, E ei halua käyttää päivittäin tunteja työmatkaan. Työhönvalmennukselta E toivoo apua uusien työllistymiskanavien ja vaihtoehtoisten työnhakumenettelyjen kanssa.

7.5.1 Työhönvalmennus E

Henkilön E kanssa työhönvalmennus jakso toteutettiin niin sähköpostilla, puhelimitse kuin kasvotusten tapaamalla. Palveluprosessi noudatti hyvin perinteistä työhönvalmennuksen linjaa työnhakutaidoista avoimien työpaikkojen etsimiseen. Koska alun alkaen E:n työnhakutaidot itsessään olivat mitä parhaimmat, syvennyttiin työhönvalmennuksessa kaivamaan vaihtoehtoisia muotoja työnhakuun. Video-CV ja työnhakublogi syntyivät valmennuksen aikana. Työväilyssivustoille laitettiin hakuvahajeja ja laitettiin sosiaalisessa mediassa seurantaan sellaiset tahot, joilla mahdollisesti on tulevaisuudessa alan paikkoja tarjolla. E lähetti valmennuksen aikana myös toistakymmentä avointa työnhakemusta.

Keskustelimme myös osa-aikatyön mahdollisuudesta ja muista satunaisista tuurauksista, mutta ne ovat E:n mukaan hankala yhdistää lapsenhoidon kanssa. Epävarmassa työtilanteessa hän ei ole valmis laittamaan lasta päivähoitoon.

Lähdin työhönvalmennusprosessiin avoimin mielin. Mitään ennako-odotuksia minulla ei ollut, toiveita toki. Alun alkaen ajattelin, että on mahdollista, että tähän alati kehittyvään ja muuttuvaan maailmaan on noussut uusia työnhakukanaavia tai työnteon muotoja, joista tieto ei ole ehtinyt minun korviini.

Toki oli hienoa saada vahvistus omalle ajatukselle siitä, että työnhakutaidot ovat hyvällä mallilla. Valmennuksen aikana toteutin työnhakublogin ja tein videoesittelyn itsestäni. Ilman tätä valmennusta tuskin olisin saanut niitä tehtyä, mutta nähtäväksi jää, onko niistä tulevaisuudessa hyötyä.

Toki "vika" on minussa itsessäni, kun en kelpuuta työksi mitä tahansa ja edellytän koko aikaista työtä työelämään palatakseni. En kuitenkaan aivan huvikseni ole opiskellut vuosikausia, joten mielestäni on kohtuullista edes tovi odottaa omalle alalle työllistymistä, ennen kaikkea, kun työkokemusta on kertynyt jo vuosia.

Sulassa sovussa ja yhteisymmärryksessä päätimme päättää valmennusjakson muutaman tapaamisen kerran jälkeen. Viimeisen tapaamisen jälkeen E lähetti palautteen työhönvalmennuksesta.

Tästä työhönvalmennuksesta ei ollut minulle juuri apua. Uskon kuitenkin, että tämän kaltaiselle palvelulle olisi kysyntää niiden parissa, joilla on puutteelliset työnhakutaidot tai jopa ammatinvalinta kysymykset auki tai niille, jotka kaipaavat tsemppiä ja rohkaisua.

Toki itsellekin oli voimaannuttavaa, kun oli joku, jolle tilannetta tuskailta, sen sijaan että kirollisin asiaa vain yksinään.

Henkilökohtaisen työvalmennuksen edut ovat selkeästi liikkuvuus ja nopea reagointi ja yksilöllisyys. Oman työllistymisen haasteet ovat tällä hetkellä sellasia, että kyse on enemmän omista valinnoistani ja arvoistani, kuin varsinaisissa haasteissa työnhakemissessä ja työn löytymisessä

7.5.2 Yhteenveto ja pohdinta E:n työhönvalmennuksesta

Henkilöllä E oli kaikki tiedot, taidot ja avaimet työllistymiseen, mutta työmarkkinaympäristö koitui hänen kohtalokseen toistaiseksi. Toisaalta sijainti pääkaupunkiseudun liepeillä tarjoaa E:lle mahdollisuuden työllistyä omalle alalleen. Liian pitkä työelämästä pois vietetty aika rappeuttaa kuitenkin omaa osaamista. Pitkän työelämästä poissaolon tuomaa aukkoa voisi paikata esimerkiksi kouluttautamalla lisää, vaikka etäopiskelun kautta verkossa. Näin pystyy myös mahdollisille työnantajille todistamaan omaa aktiivisuutta ja ammattitaidon säilyttämistä.

Jatkokoulutuksiin ja osaamisen täydentämiseen sekä ammattitaidon ylläpitämiseen E ei tarvitse työhönvalmentajan tukea. Itsenäinen työnhaku lähiympäristöstä on ajankohtaista tällä hetkellä. Työnhakutaitojen ollessa kunnossa, hän ei tarvitse siihenkään osa-alueeseen ulkopuolista tukea.

Tämä tapaus vahvisti ajatusta siitä, että työhönvalmennuksen kohderyhmä on valittava huolella niistä, joille palvelulla on todella merkitystä. Silloin kun työllistyminen kaatuu omiin arvovalintoihin

(tässä tapauksessa perhe vastaan työ), ei työhönvalmentajalla ole avaimia auttaa eteenpäin. Lasten kanssa vietetyn ajan tärkeyttä ei kukaan valmentaja ammattitaitoinen tai -taitoton voi käydä väheksymään.

8 KOKEMUSPOHJAINEN OPPI KEHITTÄMISTEHTÄVÄSTÄ

Työhönvalmennuksen pilotoinnista saatiin paljon oppia toiminnon edelleen kehittämiseen ja mallintamiseen. Kehittämismenetelmänä palvelumuotoilu on mitä parhain menetelmä työhönvalmennuksen kehittämiseen. Tämän kehittämistehtävän osatavoitteeksi määriteltiin alussa vastausten saaminen seuraaviin kysymyksiin:

- Miksi alueen maaseudulla tarvitaan työhönvalmennusta?
- Mitkä ovat alueen maaseudun nuorten työttömien työttömyyden syyt ja työllistymisen haasteet?
- Millaisia tukipalveluita kohderyhmä toivoo työllistymisen tueksi?
- Miten työhönvalmennuksen palvelumuotoiluprosessi etenee, ja mitkä ovat prosessin osa-alueet?
- Mitkä ovat luodun toimintamallin vahvuudet?
- Mitkä ovat työhönvalmennuksen onnistumisen avaimet?

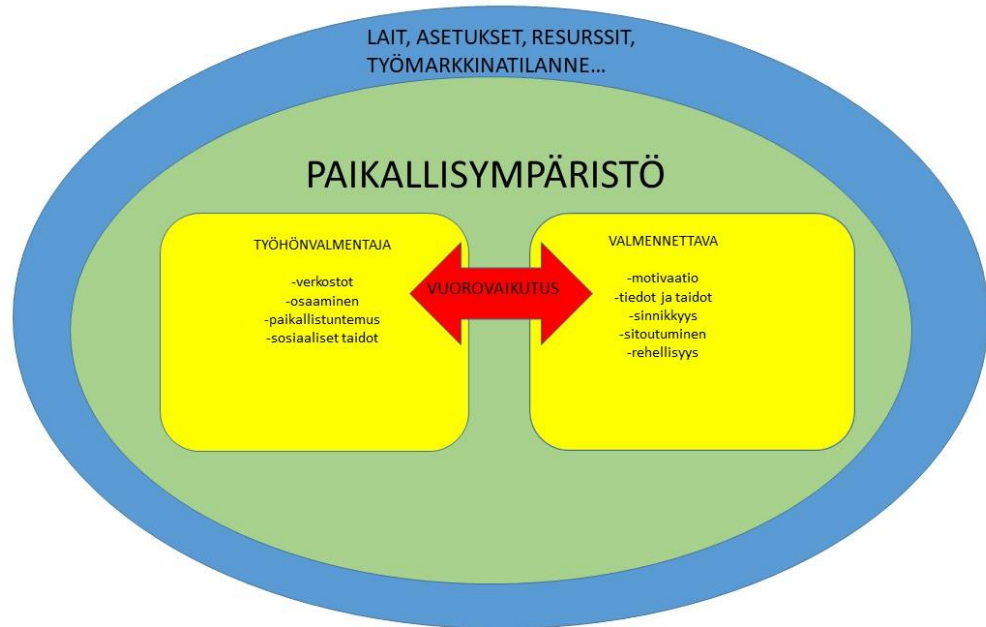
Erityisesti maaseudulla tarvitaan työhönvalmennusta, koska julkiset TE-palvelut ajautuvat yhä kauemmaksi ja jopa kokonaan verkkoon. Maaseudun työmarkkinoita leimaavat omat erityispiirteensä niin työmarkkinoiden osalta kuin sijainnillisesti. Tästä syystä maaseudulla työllistymisen haasteet poikkeavat kaupunkiympäristöstä. Maaseudulla on selvää tuen tarvetta työttömien keskuudessa, mutta tukipalveluita ei juuri ole. Tutkimuksen ja kokemuksen perusteella maaseututyönantajien parissa on niin ikään tuen tarvetta työnantajana toimimisessa.

Maaseudulla selvimmiksi työttömyyden haasteiksi nousevat pitkät välimatkat työhön ja koulutukseen. Maaseudulla asuva nuori työtön kärsii tyypillisesti tukipalvelujen puutteesta. Tietojen, taitojen ja motivaation haasteet ilmenevät maaseudun nuorten työttömien parissa siinä missä kaupungissaakin. Maaseudun nuoret toivovat alueelleen työllistymisen tukipalveluita. Työhönvalmennukselta toivotaan henkilökohtaisuutta, nopeaa reagointia sekä monikanavaisuutta. Nuorten suosimat viestintäkeinot, kuten WhatsApp osoittautuivat kaikissa pilotoinnin tapauksissa suosituimmaksi viestintäkanavaksi kasvatusten tapaamisten rinnalle.

Työhönvalmentajalta toivotaan tukea työnhakuun, innostusta ja kannustusta sekä apua motivaation säilymiseen. Oleelliseksi nousi myös nuorten tunne siitä, että tukipalvelu on hänen kanssaan samalla puolella eikä häntä vastaan. Nuoret kokevat viranomaiset painostavana ja vaatimuksia asettavana, eikä niinkään tukevana ja kannustavana.

Luodun toimintamallin vahvuudeksi nousi vastaus nuorten todellisiin tarpeisiin ja toiveisiin. Toimintamalli tuo työllistymisen tukipalveluita juuri sinne, missä niitä kaikkein vähiten on tarjolla. Toimintamallin vahvuudeksi nousi liikkuvuus ja nopea reagointi. Jo olemassa olevat kontaktit paikallisiin yrityksiin autoivat myös onnistuneeseen lopputulokseen pääsemisessä. Nuoret olivat kovin kiitollisia heitä askarruttaviin kysymyksiin vastauksen saamiselle WhatsApilla.

Onnistunut työhönvalmennusprosessi koostuu kolmen osatekijän yhteisvaikutuksesta. Työhönvalmennuksen kolminaisuus on esitelty kuviossa 10. Työllistymisen kannalta valmentaja, valmennettava ja paikallis ympäristö ovat työllistymisen keskiössä. Näiden taustalla vaikuttaa lait, asetukset, resurssit ja yleinen työmarkkinatilanne.

KUVIO 10 Työvalmennuksen onnistumisen avaimet

Valmentajan ja valmennettavan keskinäistä kommunikaatiota ja suhdetta ei voi liikaa korostaa. Työhönvalmennuksen onnistumisen kannalta luottamus ja rehellisyys ovat ensisijaisen tärkeitä. Työhönvalmennusprosessi nojaa myös hyvin pitkälti valmentajan ammattitaitoon ja aluetuntemukseen. Ilman valmennettavan sitoutumista projektiin ja sen tavoitteisiin ei tuloksia voi syntyä. Oleellisin valmennettavan ominaisuus on riittävä motivaatio työllistymiseksi.

Työllistymisessä tarvitaan toisinaan ajatuksia luovuutta, rohkeutta, reippautta ja aktiivisuutta, sekä hivenen tuuria. Työhönvalmennuksen palvelumuotoilu on monen osatekijän kokonaisuus. Onnistuneeseen tulokseen pääsemiseksi huomioon tulee ottaa kymmeniä asioita paikallisesta ympäristöstä aina valmentautujan ja valmennettavan ominaisuuksiin. Työhönvalmennuksen toimintamalli ei koskaan ole suoraan monistettavissa toisesta paikasta toiseen, vaan prosessi huomio aina niin paikallisympäristön erityispiirteet kuin asiakkaan henkilökohtaiset tarpeet. Projektin etenemisessä helpottaa työn jaksottaminen eri vaiheisiin. Taulukossa on esitelty työn vaiheet apukysymyksineen.

TAULUKKO 5. Työvalmennuksen palvelumuotoilun eteneminen ja apukysymykset

TYÖVAIHE	APUKYSYMYKSET
TOIMIALUEEN KARTOITUS	Mitkä ovat alueen erityispiirteet? Alueen työmarkkinat? Alueen maantieteellinen sijainti? Kulkuyhteydet? Olemassa olevat palvelut?
TARPEEN SELVITTÄMINEN	Millaisia palveluita on jo tarjolla? Millaisia palveluita kohderyhmä kokee tarvitsevansa? Mitkä ovat työllistymisen haasteet?
PALVELUN VISUALISOINTI	Miten tarpeeseen voidaan vastata? Mitkä ovat käytävissä olevat resurssit? Toiminta-alueen luomat mahdollisuudet ja haasteet? Toimintamuoto?
ASIAKASSUHTEEN LUOMINEN	Kuinka kohdata asiakas? Miten luoda turvallinen ja rento ympäristö keskustelulle? Kuinka ilmaista asiat toista loukkaamatta ja asiakasta etäännyttämättä? Kuinka suhde säilyy hyvänä erimielisyyksien kohdalla?
ASIAKKAAN TOIVEIDEN JA TAVOITTEIDEN HUOMIOIMINEN	Millaista palvelua asiakas toivoo saavansa? Mitkä ovat asiakkaan omat tavoitteet?
TOTEUTUS TIIMITYÖNÄ	Miten toimitaan? Kuka tekee ja mitä tekee? Toimintasuunnitelma ja sen toteutus?
MUKAUTTAMINEN	Muuttuuko mieli? Miten toiminta voi muuttua mukana?
SEURANTA JA ARVIOINTI	Miten on mennyt? Mitä hyvää ja huonoa? Miten palvelua voisi parantaa?

Edellä esitetyn taulukon lisäksi työhönvalmentajan tulee osata ottaa huomioon asiakkaan omat erityistarpeet, joista asiakas ei itse välttämättä osaa kertoa. Henkilön työhistoriassa tapahtuneet asiat, kotona opittu työnneon malli, motivaatio, tiedot ja taidot tai henkilökohtaiset arvot voivat kaikki vaikuttaa työnhakuun. Palataan taulukossa 4 esitettyyn tyypittelyyn, jossa ongelmiksi nousee motivaation puute, puutteet työnhakutaidoissa, vähäinen kokemus tai koulutuksen puute ja kotikulmille ”ju- mahtaminen”. Kaikkiin edellä mainittuihin syihin on syytä tarttua kohdennetusti. Alla olevassa taulukossa 6 on esiin nostettu mainitut ongelmat ja apukysymyksiä niiden avaamiseen sekä erityisesti huomioitavat asiat kunkin ongelman kohdalla.

TAULUKKO 6 Apukysymykset ja erityishuomiot tyypittelemällä esiin nousseisiin ongelmiin

ONGELMAN TYYPPI	APUKYSYMYKSIÄ	ERITYISTÄ HUOMIOITAVAA
MOTIVAATIO-ONGELMAT	Mistä motivaatio-ongelma johtuu? Löytyykö henkilön taustoista motivaatio-ongelmien syy? Mikä saisi valmennettavan haluaan töitä? Minkä vuoksi henkilö on valmis ponnistelemaan? Miten valmennettavan motivaatiota voisi lisätä?	Jokaiseen motivaation rippeeseen tulee tarttua mahdollisimman nopeasti. Työhönvalmentajan tulisi tuoda esiin työnteon merkittävyys ennen kaikkea yksilön itsensä näkökulmasta.
KOTIKULMILLE ”JUMAHTAMINEN”	Mikä pitää valmennettavan kotiseudulla? Onko lähiympäristössä mahdollisia työpaikkoja? Mitkä ovat lähiseudun työmarkkinat?	Kun inhimilliset syyt, kuten perhe pitää henkilön kotiseudulla, tulee työllistymisen ja / tai koulutuksen mahdollisuuksia etsiä vain lähiympäristöstä.
PUUTTEELLISET TIEDOT JA TAI- DOT	Mitkä ovat työnhakemisen ongelma-kohdat? Mikä on henkilölle mieluisin tapa oppia?	Tietojen ja taitojen lisäämiseen tulisi aina etsiä henkilölle mieleinen tapa hyödyntäen useita kanavia kirjallisista lähteistä keskusteluihin ja videoihin.
KOULUTUKSEN JA/TAI KOKE- MUKSEN PUUTE	Voisiko työkokemusta lisätä työkokeilujen kautta? Onko valmennettava halukas muuttamaan työn / koulutuksen vuoksi? Onko henkilöllä varsinaisten työsuhteiden ulkopuolelta hankittua osaamista? Tuleeko joustavat opintopolut kysymykseen?	Työkokemuksen lisäämiseksi on vaihtoehtoja mm. vapaaehtoistyö tai työkokeilut. CV:ssä voi hyvin nostaa esiin myös harrastusten kautta tai esimerkiksi perhepiiriin yrityksessä hankittua työkokemusta.

Kaikkein haastavin tilanne on silloin, kun henkilö kärsii sekä motivaation ongelmista yhdistettynä puutteellisiin taitoihin. Ensin on löydettävä motivaatio työn tekemiseen ja hakemiseen, jonka jälkeen tiedollisiin ja taidollisiin puutteisiin voidaan tarttua. Usein työttömillä nuorilla on myös epärealistisia odotuksia oman työllistymisen suhteen, kuten D:n tapaus osoitti. Mahdollisuudet työllistyä omalle alalle olivat todella pienet, varsinkin kun D ei ollut valmis ponnistelemaan kokemuksen kartuttamiseksi. Työhönvalmentajan tulee pystyä olemaan myös realistinen ja tuomaan realiteetit valmennettavan tietoon.

Kuten aiemmin todettu, palvelumuotoilun peruslähtökohtana on suunnitella palveluita loppukäyttäjän tarpeisiin ja toiveisiin. Kun toimitaan työttömyyden parissa, asiakkaan toiveet ja tarpeet eivät aina kohtaa. Asiakkaalla voi olla vääristynyt käsitys omista taidoistaan tai työmarkkinatilanteesta. Asiakkaan kaikkia toiveita ei usein voida toteuttaa. Työhönvalmentajan tulee onnistua vaikuttamaan asiakkaan ajatuksiin niin, että lopulta toiveet työllistymisen osalta ovat realistisia.

9 LOPUKSI

Tämän kehittämistehtävän tekeminen oli kaikessa haastavuudessaan erittäin antoisaa. Alkuun itseäni arvelutti, että syntyköhän tuloksia, koska työhönvalmennuksen pilotoinnille varattu aika oli vain joitain kuukausia. Toisaalta myös lähtökohdat olivat haasteelliset, kuten A:n tapauksessa maaseutu ympäristö yhdistettynä ajokortittomuuteen. Kolmen tämän kehittämistehtävän myötä työllistyneen nuoren kautta voin kuitenkin todeta työni onnistuneeksi.

Koko prosessista yhteenvetona voidaan todeta, että maaseudulla on tarvetta henkilökohtaiselle työhönvalmennukselle. Yksilölliset ja räätälöidyt polut työelämään ovat yhä kysytympiä julkisten palveluiden etäännyessä asiakkaistaan. Maaseudulla esiin nousevat usein kulkemisen haasteet ja pitkät välimatkat, kuten A:n tapauksessa. Pitkät välimatkat, ei niin kulkemisen kautta vaan työpäivän kestoa lisäävänä tekijänä torppasi E:n työllistymisen haaveet toistaiseksi.

Taustatutkimuksen ja saadun palautteen perusteella keskeisemmäksi ongelmaksi maaseudun työttömien näkökulmasta nousee työmarkkinaympäristön lisäksi paikallisten ja henkilökohtaisten tukipalvelujen puute. Tuohon tarpeeseen tällä kehittämistehtävällä onnistuttiin vastaamaan.

Jotta työhönvalmennuksessa saavutetaan parhaat tavoitteet, tulee aina keskittyä työllistymisen kanalta keskeisiin ongelmiin. Ongelmakohtien löytyessä palvelun tarve voi jäädä hyvinkin lyhytkestoiseksi kuten A:n, B:n ja C:n tapauksessa. Matka D:n ja E:n kanssa päättyi toki vielä äkimmin, mutta muista syistä. Työhönvalmennus ei kuitenkaan palvele kaikkia. Kuten tapaus E osoitti, ei työhönvalmennus aina pysty auttamaan työllistymisessä. Hänen tapauksessaan aika ja olosuhteet asettuivat työllistymisen esteeksi. Työhönvalmennuksen jatkaminen hänen kanssaan olisi ollut resurssien tuhlaamista.

Palaute D:tä lukuun ottamatta työhönvalmennuksen kokeilujaksosta oli hyvää, huolimatta siitä johon tiko valmennus työllistymiseen. Avainasiaksi nousi selvästi nopeat reagoinnit, palvelujen tuominen lähelle, kannustus ja tuki sekä uudet ideat. Valmentajana itse en voi liikaa korostaa keskinäisen kommunikaation ja luottamuksen toimivuuden tärkeyttä.

Työhönvalmennuksen toteutuksessa oli toki tuuriakin mukana ja jo olemassa olevaa tietoa paikallisista tiloista, joilla on halua toimia työnantajana. Mutta toisaalta työllistyminen vaatii aina hiukan tuuria, että oikea työnantaja ja –tekijä kohtaavat. Tuuri itsessään ei kuitenkaan riitä. Kuten tapaus D osoitti, ei hyvällä tuurilla tai edes valmiiksi eteen tuodulla työllä ole merkitystä, mikäli oma motivaatio ei riitä.

Oma motivaationi riitti loistavasti läpi koko työn tekemisen, onnistumisien myötä kasvaen. Tämän kehittämistehtävän myötä pääsin syventämään omaa ammatillista osaamistani ja toisaalta edesautamaan maaseudun elinvoimaisena säilymistä, kuten aihetta valitessani toivoin. Uskon tällä työllä olevan merkitystä myös omalla työurallani tulevaisuudessa.

Tällä kehittämistehtävällä on paljon arvoa työn tilaajalle onnistumisien myötä. Maaseudun nuorten työllistymisen edistäminen on ottanut jo askeleen eteenpäin uuden hankehakemuksen myötä. Vaikkei rahoitusta tulisi, uskon, että toimintamalli tulee jollain tasolla säilymään työn tilaajan toiminoissa mukana. Toisaalta myös tämä onnistumisen kokemus voi innoittaa toimijoita muualla tarttumaan samaan haasteeseen omassa ympäristössään. Ehkä nämä positiiviset kokemukset kannustavat myös muita erityisesti kolmannen sektorin toimijoita tarttumaan rohkeasti maaseudun toimintaympäristön luomiin työllisyyskentän haasteisiin.

Ollakseen luonnonvara-alan opinnäytetyö yhtymäkohdat alaan jäävät melko vähäisiksi. Toisaalta kaupungeissa vastaavanlaista palvelua tarjoavat monet eri tahot, mutta välityömarkkinoiden kehittäjiä on maaseutualueilla vielä vähänlaisesti. Tähän työhön mukaan valikoitui sattumanvaraisesti henkilöt, joiden toive oli työskennellä maaseutuelinkeinoissa. Muutamien tilavierailujen kautta heräsi ajatus jo seuraavasta kehittämistehtävästä; tukipalveluja maaseutuelinkeinojen työllistäjille.

Tämän kehittämistehtävän myötä työllistymisen haasteet maaseudulla ja maaseututyönantajien tuen tarve tuli yhä selvemmin esille. Kehittämistehtävän tilaajaorganisaatio haluaa yhä tehokkaammin tarttua näihin haasteisiin. Tämän kehittämistehtävän seurauksena työn tilaajataho on hakenut ESR-rahoitusta maaseudun työttömyyden vähentämiseksi toimialueellaan. Voin siis olla tyytyväinen siitä, että työ ei jää tähän, vaan kehittäminen jatkuu edelleen.

Työn suurimpana saavutuksena kuitenkin oli nuorten tarpeisiin vastaaminen. Olen erittäin kiitollinen nuorille, jotka lähtivät rohkeasti mukaan ja toivat henkilökohtaiset tarinansa niin minun kuin kaikkien tämän työn lukijoiden eteen. Ilman heitä tästä työstä olisi tullut pelkkä pannukakku. Lopuksi todettakoon Pikkusaaren (2012, 5) sanoin ”Työ on yhteiskunnallisesti tärkeää ja sosiaalisen vastuun kantamisen näkökulmasta arvokasta.”

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- EIJALA, Jokke ja LUOTO, Anja. 2014. Muotoillen matkaan arvonnluomisen maailmaan. Julkaisussa: Miettinen, Satu (toim.) Muotoiluajattelu. Helsinki: Teknologiateollisuus ry.
- ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 2014. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 10. painos. Helsinki: Vastapaino.
- EUROOPAN KOMISSIO, 2018. Participation of young people in education and the labour market. [verkkojulkaisu]. [Viitattu 17.10.2018] Saatavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Participation_of_young_people_in_education_and_the_labour_market#Participation_of_young_persons_in_education_and_in_the_labour_market.
- EUROSTAT 2018. Unemployment statistics. Viitattu 15.10.2018. Saatavissa: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Youth_unemployment
- HAIKKONEN, Jalmari 2018-09-26. [luento] Lappeenranta: Henkinen hyvinvointi- luento, 4H-toimihenkilöseminaari
- HILTUNEN, Leena s.a. Graduaineiston analysointi. [verkkoaineisto] [Viitattu 17.10.2019.] Saatavissa: <https://docplayer.fi/16222790-Graduaineiston-analysointi.html>
- HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 1995. Teemahaastattelu. 3. painos. Helsinki: Tammi.
- HUOVARI, Janne ja VOLK, Raija. 2004. Ikääntyminen ja maaseudun työmarkkinat. Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen raportteja n:o 190. Helsinki: Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos PTT.
- HÄMÄLÄINEN, Ulla ja TUOMALA, Juha 2013. Faktaa nuorisotyöttömyydestä. [verkkojulkaisu] Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen artikkelisarja 3-2013. Saatavissa: https://vatt.fi/documents/2956369/3012265/vatt_policybrief_22013.pdf/ddb0b981-6dff-4c64-bfd1-8d709817a433/vatt_policybrief_22013.pdf.pdf
- INTERACTIOIN DESIGN FOUNDATION 2018. The Principles of Service Design Thinking - Building Better Services. [verkkojulkaisu] [Viitattu 19.9.2018.] Saatavissa: <https://www.interaction-design.org/literature/article/the-principles-of-service-design-thinking-building-better-services>
- JOHANSON, E. 2015. kehittämistutkimusta ja ongelmaratkaisua YAMK-opinnäytetyössä. [verkkojulkaisu] [Viitattu 28.9.2018]. Saatavissa: <https://centriaamk.wordpress.com/2015/12/18/kehittamistutkimusta-ja-ongelmanratkaisua-yamk-opinnaytetoissa/>
- KARVALA, Kreetta. 2018. Suomen aktiivimallissa on kyse uhasta - Tanskassa työttömälle maksetaan 90 prosenttia vanhasta palkasta. Iltalehti [verkkojulkaisu] [Viitattu 20.9.2018] Saatavissa: https://www.iltalehti.fi/politiikka/201801102200659256_pi.shtml.
- KELA 2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 15.11.2018. Saatavissa: https://www.kela.fi/ajankohtaista-tyottomat/-/asset_publisher/I7X3vuEkReGH/content/tyottomyysturvassa-300-euron-suojaosa
- KEVYTYRITTÄJYYS 2018. Verkkojulkaisu. Viitattu 19.9.2018. Saatavissa: <https://bisnes.fi/kevytyrittajyyys/>
- KOLMONEN, Anu 2018. Työtön voi olla kuka tahansa. Työllisyys- ja tukipalveluiden toimivuus pitkäaikaistyöttömien näkökulmasta. Pro gradu –tutkielma, Oulun yliopisto.
- KÄLVIÄINEN, Mirja 2014. Muotoiluajattelu vai muotoilutoimintaa. Julkaisussa: Miettinen, Satu (toim.) Muotoiluajattelu. Helsinki: Teknologiateollisuus ry.
- MAINIO, Tapio 2014. Suomalaisia vaikea saada raskaisiin hommiin –virolaisia virtaa maataloustöihin. Helsingin Sanomat [verkkojulkaisu] 13.9.2014. [Viitattu 14.9.2018] Saatavissa (tilaajille): <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002761067.html>
- MTK 2018. TöitäSuomesta –palvelun tiedote MTK:n verkkosivuilla. [Viitattu 14.9.2018.] Saatavissa: https://www.mtk.fi/yrittajyyys/toitasuomesta_palvelu/fi_FI/toitasuomesta_palvelu/
- OJALA, Ilja 2016. Nuorten syrjäytyminen ongelma maaseudulla –voisitko sinä olla tukihenkilö? Et-verkkolehti 15.4.2016. [Viitattu 20.9.2018] Saatavissa: <https://www.etlehti.fi/artikkeli/ihmiset/nuorten-syrjaytyminen-ongelma-maaseuduilla-voisitko-sina-olla-tukihenkilö>

PIKKUSAARI, Suvi 2012. Työ(hön)valmennus on taitolaji. Hämeenlinna: Hämeenlinnan offiset kolmiopaino

REUNANEN Merja, 2018. Laadullinen tutkimus osana työelämän kehittämisprosessia. [verkkoaineisto] Sijainti: Mikeli: XAMK Moodle [verkko-oppimisympäristö]. Työelämän kehittäminen laadullisen tutkimuksen menetelmin – kurssi

STT 2017. Suomen nuorisotyöttömyys huitelee reilusti EU-keskiarvon yläpuolella. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 13.8.2018.] Saatavissa http://www.iltalehti.fi/kotimaa/201707282200292882_u0.shtml

SUORSA, Birgitta ja RYYNÄNEN, Ulla 2015. Nuorten työttömyys kasvaa nopeasti. Maaseudun tulevaisuus [verkkajulkaisu] 1.9.2015. [Viitattu 4.9.2018.] Saatavissa: <https://www.maaseuduntulevaisuus.fi/politiikka-ja-talous/nuorten-ty%C3%B6tt%C3%B6myys-kasvaa-nopeasti-1.126558>

TE-palvelut 2018. TE-palveluiden verkkosivut. [Viitattu 19.9.2018] Saatavissa: www.te-palvelut.fi

TUULANIEMI, Juha 2011. Palvelumuotoilu. Helsinki: Talentum

TYÖ- ja ELINKEINOMINISTERIÖ 2014. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014-2020. Mahdollisuuksien maaseutu. [verkkajulkaisu] Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 9/2014. [Viitattu 14.9.2018.] Saatavissa: https://www.maaseutupolitiikka.fi/files/4540/Mahdollisuuksien_maaseutu_25022014.pdf

TYÖVALMENNUS –YMMÄRTÄVÄN KOHTAAMISEN MAHDOLLISUUS 2014. Opas työvalmennukseen [verkkajulkaisu]. [Viitattu 27.9.2018.] Saatavissa: https://issuu.com/pkky/docs/ty__valmennus_opas_sisus_valmis_201

VATES-SÄÄTIÖ 2018. Työhönvalmentaja-ratkaisuja rekrytointeihin. Esite. [verkkajulkaisu]. [Viitattu 15.10.2018.] Saatavissa: https://www.vates.fi/media/esitteet/tyohonvalmentaja_esite.pdf

VIINAMÄKI, Leena JA SAARI, Erkki 2007. Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi